

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до вивчення дисципліни «Національні економічні системи»
для студентів, які навчаються за освітньо-професійною
програмою «Міжнародна економіка»
зі спеціальності 051 «Економіка» (магістерський рівень)**

УДК 330.341.1

Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Національні економічні системи» для студентів, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Міжнародна економіка» зі спеціальності 051 «Економіка» (магістерський рівень) / Укл.: О.О. Завгородня. – Дніпро: НМетАУ, 2019. – 72 с.

Містять програму навчальної дисципліни, плани семінарських та практичних занять, дискусійні питання та питання підсумкового контролю знань, тематику індивідуальних (контрольних) робіт та методичні вказівки до їх виконання, термінологічний словник та приклади тестових завдань з дисципліни «Національні економічні системи».

Затверджено та рекомендовано до друку на засіданні кафедри міжнародної економіки, політичної економії та управління НМетАУ, протокол №1 від 30.08.2019 р.

Друкується за авторською редакцією.

Укладач: О.О. Завгородня, д-р екон. наук, проф.

Відповідальний за випуск В.М. Тарасевич, д-р екон. наук, проф.

Рецензент К.Ф. Ковальчук, д-р екон. наук, проф. (НМетАУ)

Підписано до друку 28.09.2019. Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк плоский. Облік.-вид. арк. 2,87. Умов. друк. арк. 2,83. Замовлення №96.

Національна металургійна академія України
49600, м. Дніпро-5, пр. Гагаріна, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ

1 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ»

Спеціальність:	8.051 Економіка (ЕК02)
Освітньо-професійна програма:	Міжнародна економіка
Освітньо-кваліфікаційний рівень:	Магістр

Розподіл навчальних годин (Денна форма навчання)

	Усього	Чверті
		2
Усього годин за навчальним планом, у тому числі:	90	90
Аудиторні заняття, з них:	40	40
Лекції	24	24
Лабораторні роботи	0	0
Практичні заняття	8	8
Семінарські заняття	8	8
Самостійна робота, у тому числі при:	50	50
підготовці до аудиторних занять	20	20
підготовці до модульних контрольних робіт (екзамену)	9	9
виконанні курсових проєктів (робіт)	0	0
виконанні індивідуальних завдань	0	0
опрацюванні розділів програми, які не викладаються на лекціях	21	21
Заходи семестрового контролю		підсумкова оцінка, семестрова (екзамен)

Характеристика дисципліни

Навчальна дисципліна "**Національні економічні системи**" є *вибірковою* та входить до циклу дисциплін *загальної (гуманітарної та соціально-економічної)* підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Міжнародна економіка» вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка».

Мета вивчення дисципліни – придбання майбутніми фахівцями в сфері міжнародної економіки системного уявлення про засади, умови, механізми функціонування і розвитку національних економічних систем в умовах глобалізації; оволодіння теоретичною базою та методологією управління сталим розвитком макроекономічних систем та їх адаптацією до мінливих умов середовища.

Дисципліна забезпечує розвиток наступних **програмних компетенцій**:

- ЗК1. Здатність критично мислити та генерувати нові ідеї.
- ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами.
- ФК5. Здатність розуміти ключові тренди соціально-економічного та демографічного розвитку.
- ФК8. Здатність оцінювати ефективність, можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень в сфері міжнародної економіки.

- ФК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

У результаті вивчення дисципліни студент має одержати наступні програмні **результати**:

- вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління міжнародною економічною діяльністю (ПРН8);
- збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань (ПРН9);
- обґрунтовувати рішення в умовах невизначеності, що потребують застосування нових підходів та економіко-математичного моделювання і прогнозування (ПРН10);
- оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень (ПРН14);
- розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем (ПРН16);
- ідентифікувати міжнародні конкурентні переваги національної економіки України, обґрунтовувати пріоритети та механізми її інтеграції у світове господарство та європейський простір.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- ознаки, будову та структуру типової національної економічної системи;
- складові цільової функції національної економіки та їх макроекономічні індикатори;
- засади класифікації та міжнародного рейтингування національних економічних систем, місце України в глобальній економіці та економіці європейського регіону;
- складники та засади оцінювання економічного потенціалу України й її міжнародних конкурентних переваг;
- принципи, алгоритм та методи розробки і реалізації національної стратегії економічного розвитку;
- світовий досвід державного регулювання національної економіки, перспективи і обмеження його використання в Україні;
- принципи, зміст та механізми дії державної політики забезпечення сталого розвитку, потенційні наслідки та ризики економічних перетворень;
- параметри національної культури, що впливають на ефективність управлінських рішень;

уміти:

- на основі компаративного аналізу економічних, політичних, соціальних та інституційних чинників виявляти специфічні риси національної економіки України;
- володіти методиками розрахунку основних показників-індикаторів функціонування національної економіки, самостійно аналізувати їх в контексті провідних тенденцій розвитку країн - світових лідерів;
- самостійно робити виважені висновки щодо сучасного стану національної економіки України, резервів, перспектив та сценаріїв її розвитку в глобальному економічному просторі;
- ідентифікувати актуальні мікро- та макроекономічні проблеми розвитку, визначити механізми їх вирішення з позицій державної соціально-економічної політики;
- обґрунтовувати пріоритетні напрямки розвитку зовнішньоекономічної діяльності національних економічних суб'єктів з урахуванням тенденцій глобальної та національної економічної динаміки, супутніх ризиків.

Водночас дисципліна "Національні економічні системи" спрямована на формування у студентів наступних **соціальних навичок та навичок успішності (soft skills)**:

- здатність донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду;

- комунікаційні навички;
- здатність управляти власним часом;
- здатність логічно, критично та самокритично мислити,
- здатність самостійно приймати рішення, сприймати критику та відстоювати власну позицію.

Форма контролю знань: екзамен.

Критерії успішності – отримання позитивних оцінок за всіма формами контролю за 12-бальною шкалою оцінювання навчальних досягнень студентів та шкалою ECTS.

Засоби діагностики успішності навчання – комплект екзаменаційних білетів.

Зв'язок з іншими дисциплінами – вивчення дисципліни буде більш результативним за умови, що студентами попередньо опановані навчальні дисципліни бакалаврського рівня «Історія України», «Макроекономіка», «Національна економіка України», «Економіка зарубіжних країн», «Міжнародна економіка», «Державне регулювання економіки».

Набуті знання і вміння та навички будуть корисними в подальшій професійній діяльності за фахом навчання, а також при написанні випускних кваліфікаційних робіт, пов'язаних із мега- та макрорівневими дослідженнями міжнародної економічної діяльності та її регуляторики.

Структура дисципліни

Модуль	Тема лекції (заняття) та обсяг, годин	Шифр змістового модуля	Захід модульного контролю
1	Національні економічні системи: ознаки, будова та чинники розвитку.		
	<u>Лекції</u>		Екзамен
	1. Тема 1. Національна економіка як об'єкт глобальної економічної системи.	2	
	2. Тема 2. Середовище розвитку національних економічних систем.	4	
	3. Тема 3. Державність та державне регулювання національних економічних систем.	2	
	<u>Практичні роботи</u>		
	1. Класифікація та міжнародне рейтингування національних економічних систем.	2	
	<u>Семінари</u>		
	1. Тема 1. Національна економіка як об'єкт глобальної економічної системи.	2	
	2. Тема 2. Середовище розвитку національних економічних систем.	2	
<u>Самостійна робота</u>			
<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>			
1. Тема 3. Державність та державне регулювання національних економічних систем.	6		

	Підготовка до аудиторних занять	7		
	Підготовка та складання екзамену	3		
	Усього:	30		
Потенціал розвитку та діагностика стану національних економічних систем.				
2	<u>Лекції</u>			Екзамен
	1. Тема 4. Потенціал розвитку та міжнародна конкурентоспроможність національних економічних систем.	2		
	2. Тема 5. Моніторинг та діагностика стану національних економічних систем.	4		
	<u>Практичні роботи</u>			
	1. Тема 4. Потенціал розвитку та міжнародна конкурентоспроможність національних економічних систем.	2		
	2. Тема 5. Моніторинг та діагностика стану національних економічних систем.	4		
	<u>Самостійна робота</u>			
	<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>			
	1. Тема 5. Моніторинг та діагностика стану національних економічних систем.	9		
	Підготовка до аудиторних занять	6		
Підготовка та складання екзамену	3			
	Усього:	30		
Національні стратегії соціально-економічного розвитку.				
3	<u>Лекції</u>			Екзамен
	1. Тема 6. Стратегія соціально-економічного розвитку.	4		
	2. Тема 7. Стабілізаційна соціально-економічна політика.	2		
	3. Тема 8. Зовнішньоекономічна політика держави та інструменти її реалізації.	4		
	<u>Семінари</u>			
	1. Тема 6. Стратегія соціально-економічного розвитку.	2		
	2. Тема 8. Зовнішньоекономічна політика держави та інструменти її реалізації.	2		
	<u>Самостійна робота</u>			
	<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>			
	1. Тема 6. Стратегія соціально-економічного розвитку.	6		
Підготовка до аудиторних занять	7			

Підготовка та складання екзамену	3		
Усього:	30		

Зміст дисципліни

Лекційний курс

№№ з/п	Назва розділу/теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	<p>Тема 1. Національна економіка як об'єкт глобальної економічної системи.</p> <p>Теоретико-методологічні засади дослідження національних економічних систем.</p> <p>Ознаки, будова та структурні типи національної економіки. Цільова функція національної економіки, її складники, внутрішні суперечності та обмеження.</p> <p>Сучасні підходи до класифікації та міжнародного рейтингування національних економічних систем.</p>	2
2	<p>Тема 2. Середовище розвитку національних економічних систем.</p> <p>Середовище розвитку національних економік та його складники. Природно-екологічне середовище. Досягнення країн у сфері управління природними ресурсами та їх раціонального використання. Екологічна безпека країни та її показники.</p> <p>Соціальне середовище, соціальний капітал та соціально-демографічні загрози національній економічній безпеці.</p> <p>Політико-правове середовище та його вплив на внутрішні макроекономічні процеси.</p> <p>Економічні та неекономічні інститути: сутність та роль у становленні ефективної моделі національної економіки. Національна економічна культура.</p> <p>Зовнішньоекономічне середовище. Взаємодія національного, глобального та регіонального в розвитку "великих" та "малих" національних економічних систем.</p>	4
3	<p>Тема 3. Державність та державне регулювання національних економічних систем.</p> <p>Держава та країна: загальне та особливе. Ознаки державності.</p> <p>Держава як функціонально спеціалізований елемент національної економіки та суб'єкт макроекономічної динаміки.</p> <p>Державне регулювання економіки (ДРЕ): необхідність, принципи, напрями, суб'єкти, об'єкти, методи та інструменти.</p> <p>стратегічна (розвиткова) та тактична (стабілізаційна) складові державного регулювання економіки.</p>	2

4	<p>Тема 4. Потенціал розвитку та міжнародна конкурентоспроможність національних економічних систем.</p> <p>Сукупний економічний потенціал: зміст, структура, методичні підходи до оцінювання.</p> <p>Національне багатство та його структура.</p> <p>Природно-ресурсний, трудовий, виробничо-технологічний, науково-технічний та інноваційний потенціали національної економіки.</p> <p>Зовнішньоекономічний потенціал. Сучасні критерії і виміри міжнародної конкурентоспроможності національних економік.</p> <p>Міжнародні конкурентні переваги національної економіки України та її спеціалізація у міжнародному поділі праці.</p>	2
5	<p>Тема 5. Моніторинг та діагностика стану національних економічних систем.</p> <p>Національне рахівництво. Завдання та принципи побудови системи національних рахунків ООН. Макроекономічні показники розвитку національної економіки (сукупний продукт, ВВП, ВНД) та методики їх вимірювання. Таблиця «витрати - випуск».</p> <p>Інтегральні показники рівня добробуту та якості життя населення країни. Безробіття та зайнятість населення. Інфляція: зміст, прояви, вимірювання та наслідки. Розподіл доходів та соціальна нерівність населення.</p> <p>Міжнародна економічна діяльність країни та її результати. Показники та рівні інтегрованості національних економічних систем до світогосподарських процесів і регіональних економічних утворень</p> <p>Національна економічна безпека та її показники-індикатори.</p>	4
6	<p>Тема 6. Стратегія соціально-економічного розвитку.</p> <p>Національна стратегія соціально-економічного розвитку: зміст, принципи та основні етапи розробки.</p> <p>Сутність, елементи, принципи та функції макроекономічного прогнозування. Класифікація прогнозів та їх характеристика. Методи економічного прогнозування та передумови їх використання.</p> <p>Програмування розвитку національної економіки. Макроекономічне планування та його форми (директивна, індирективна, індикативна, стратегічна).</p> <p>«Декларація тисячоліття» та цілі глобальної політики сталого розвитку ООН (2015–2030 рр.) як дороговказ при розробці національних стратегій інклюзивного соціально-економічного розвитку. Стратегічні пріоритети розвитку національної економіки України. Металургійний комплекс у системі стратегічних національних пріоритетів розвитку.</p>	2
7	<p>Тема 7. Стабілізаційна соціально-економічна політика.</p> <p>Циклічність економічного розвитку. Чинники та дестабілізатори економічного зростання. Загальні засади підтримки динамічної макроекономічної рівноваги.</p> <p>Фінансова політика. Державний бюджет як інструмент державного регулювання економіки. Соціальна політика та соціальний захист населення. Механізми та інструменти грошово-кредитного регулювання економіки. Державне регулювання цін та інфляції.</p>	2

8	<p>Тема 8. Зовнішньоекономічна політика держави та механізми її реалізації.</p> <p>Актуальні питання, цілі, напрями та засоби реалізації зовнішньоекономічної політики держави в умовах глобалізації та регіональної інтеграції.</p> <p>Міжнародна торгівля як фактор зростання національної економіки.</p> <p>Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017 – 2021 років. Державне регулювання зовнішньоторговельних операцій. Протекціонізм та неопротекціонізм.</p> <p>Державне регулювання процесів міжнародного руху факторів виробництва.</p> <p>Валютна політика та регулювання платіжного балансу країни.</p> <p>Державне регулювання зовнішньої заборгованості.</p> <p>Міжнародна економічна інтеграції та її інституційні форми. Європейська інтеграції. Участь України у євроінтеграційному процесі.</p>	4
---	--	---

Практичні заняття

№№ з/п	Тема заняття та її зміст	Тривалість (годин)
1	<p>Класифікація та міжнародне рейтингування національних економічних систем.</p> <p>Класифікація та міжнародне рейтингування національних економічних систем (за матеріалами експертно-аналітичних досліджень міжнародних організацій).</p>	2
2	<p>Потенціал розвитку та міжнародна конкурентоспроможність національних економічних систем.</p> <p>1. SWOT-аналіз міжнародної конкурентоспроможності національної економіки України.</p> <p>2. Спеціалізація України у міжнародному поділі праці.</p>	2
3	<p>Моніторинг та діагностика стану національної економічної системи.</p> <p>Моніторинг та діагностика стану національної економіки (розв'язання завдань розрахунково-аналітичного характеру за даними Держкомстату України).</p>	4

Семінарські заняття

№№ з/п	Тема заняття та її зміст	Тривалість (годин)
1	<p>Тема 1. Національна економіка як об'єкт глобальної економічної системи.</p> <p>1. Ознаки та будова національної економіки.</p> <p>2. Структурні типи національних економічних систем.</p> <p>3. Цільова функція національної економіки та її показники-індикатори.</p> <p>4. Показники інтегрованості національних економічних систем до світогосподарських процесів і регіональних економічних утворень.</p>	2
2	<p>Тема 2. Середовище розвитку національних економічних систем.</p>	2

	<p>1. Природно-екологічне середовище. Екологічна безпека країни та її показники.</p> <p>2. Соціальне середовище, соціальний капітал та соціально-демографічні загрози національній економічній безпеці.</p> <p>3. Політико-правове середовище та його вплив на внутрішні макроекономічні процеси.</p> <p>4. Засади державного регулювання національної економіки:</p> <p>5. Зовнішньоекономічне середовище. Зовнішньоекономічна безпека країни та її показники-індикатори.</p>	
	<p>Тема 6. Стратегія соціально-економічного розвитку.</p> <p>1. Засади розробки національної стратегії розвитку.</p> <p>2. «Декларація тисячоліття» та цілі глобальної політики сталого розвитку ООН (2015–2030 рр.)</p> <p>3. Макроекономічне прогнозування.</p> <p>4. Макроекономічне планування та його форми.</p> <p>3 5. Державна політика розвитку та її складові (Екологічна політика. Державна політика у сфері розвитку підприємництва та економічної конкуренції. Структурна, інвестиційна та інноваційна політики).</p> <p>6. Металургійний комплекс у системі стратегічних національних пріоритетів розвитку. Напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності металургійного комплексу України.</p>	2
	<p>Тема 8. Зовнішньоекономічна політика держави та механізми її реалізації.</p> <p>1. Зовнішньоекономічна політика України.</p> <p>4 2. Державне регулювання зовнішньої торгівлі Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017 – 2021 років.</p> <p>3. Валютна політика та регулювання платіжного балансу.</p> <p>4. Національна економіка Україна в глобальних та регіональних інтеграційних процесах.</p>	2

Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях

№№ з/п	Назва теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	<p>Тема 3. Державність та державне регулювання національних економічних систем.</p> <p>Представницькі "зразкові" національні моделі державного регулювання економіки (американська, скандинавська, західноєвропейська, японська, східноазійська), передумови та фактори їх економічного успіху [1; 3-4; Інтернет10-11]. Порівняльні оцінки ефективності національних моделей державного регулювання економіки за методиками «Worldwide Governance Indicators (WGI) project» та «Doing Business» World Bank Group.</p>	6

	Тема 5. Моніторинг та діагностика стану національної економічної системи.	
2	Структурні зрушення як атрибути та індикатори економічного розвитку. Методи аналізу та показники структурної макродинаміки. Закономірності технологічних трансформацій та провідні тенденції структурних перетворень світ-системи доби Четвертої промислової революції [2; 4; Доп. 4; 6; 9].	9
	Тема 6. Стратегія соціально-економічного розвитку.	
3	Державна політика розвитку та її складові. Екологічна політика. Державна політика у сфері розвитку підприємництва та економічної конкуренції. Структурна, інвестиційна та інноваційна політика [2-4, Доп. 1, Інтернет 5].	6

2 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ»

Тема 1. НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ЯК ОБ'ЄКТ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

План семінарського заняття:

1. Національна економічна система як об'єкт дослідження.
2. Альтернативні підходи до змісту національної економіки. Будова типової національної економічної системи.
3. Структура та структурні типи національних економічних систем.
4. Цільова функція національної економіки. Національна економічна безпека та її складники.

Контрольні та дискусійні питання:

1. Назвіть ознаки національної економічної системи?
2. Поясніть взаємозв'язок між термінами «держава», «країна», «національна економіка».
3. Назвіть альтернативні підходи до визначення змісту національної економіки то розкрийте їх зміст.
4. Яким чином визначаються кордони національної економічної системи?
5. Які ознаки характеризують суб'єктів національної економіки? За яких умов певна фізична особа може вважатися резидентом України?
6. Охарактеризуйте основні цілі функціонування та розвитку національної економіки. За допомогою яких показників можна виміряти ступінь досягнення цих цілей?
7. Назвіть відомі Вам структурні типи національних економічних систем.
8. Проаналізуйте критерії класифікації національних економічних систем. Надайте характеристику економіки України відповідно до зазначених критеріїв класифікації.

Виконати тестові завдання за № 1-16.

Література [1, с. 6-25; 2, с. 10-19; 6, с. 8-14, 18-22, 50-55; 10, с. 203-253; 12, с. 42-60].

Додаткова рекомендована література:

1. Бондаренко В. Як національний характер проявляється в бізнесі / В. Бондаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://business.ua/litsa/item/3345-yak-natsionalnij-kharakter-proyavlyaetsya-v-biznesi>

2. Корнівська В.О. Сучасні тенденції розвитку глобального економіко-інституційного простору / В.О. Корнівська // Економічна теорія. – 2011. – №3. – С. 36-45.

3. Пилипенко Г.М. Інституціональні чинники розвитку соціально-економічних систем / Г.М. Пилипенко, Н.І. Литвиненко // Економічний вісник національного гірничого університету. – 2015. – №4. – С. 26-36.

4. Подмазко О.М. Національна економічна безпека: аналіз основних підходів / О.М. Подмазко // Ринкова економіка: сучасна теорія та практика управління. – 2014. – Т1. Випуск 2/2. – С. 140-150.

Тема 2. СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

План семінарського заняття:

1. Природно-екологічне середовище. Екологічна безпека країни та її показники.

2. Соціальне середовище, соціальний капітал та соціально-демографічні загрози національній економічній безпеці.

3. Політико-правове середовище та його вплив на внутрішні макроекономічні процеси.

4. Засади державного регулювання національної економіки.

5. Зовнішньоекономічне середовище. Зовнішньоекономічна безпека країни та її показники-індикатори.

Контрольні та дискусійні питання:

1. Які фактори впливають на специфіку функціонування та розвитку національної економічної системи?

2. Охарактеризуйте політичне середовище національної економіки України. Розкрийте напрями впливу політико-правових чинників на економіку країни.

3. Охарактеризуйте соціальне та духовне середовище національної економіки України.

4. У чому, на вашу думку, полягає унікальність національної економічної культури України? Які прислів'я та приказки надають найбільш яскраву уяву про український побутовий та економічний менталітет?

5. Обґрунтуйте необхідність державного регулювання економіки у сучасних умовах.

6. Розкрийте основні напрями та принципи державного регулювання економіки.

7. Назвіть відомі вам інструменти державного регулювання та наведіть приклади їх застосування в економіці України.

8. Поясніть, у чому полягають особливості застосування прямих та непрямих інструментів державного регулювання?

9. Наведіть приклади ситуацій, за яких умов застосування адміністративних інструментів регулювання буде значно ефективнішим порівняно із використанням економічних інструментів.

10. Як ви вважаєте, державне та ринкове регулювання є взаємозамінними чи взаємодоповнюючими формами регулювання? Відповідь обґрунтуйте.

11. У чому полягає специфіка національної моделі державного регулювання економіки?

12. Надайте порівняльну характеристику американській, японській, шведській та західноєвропейській моделям державного регулювання. Якій особисто ви віддаєте перевагу та чому?

Виконати тестові завдання за № 40- 44.

Література [1, с. 67-72; 2, с. 76-137; 3, Ч.1, с. 1-15; с. 49-57; 6, с. 67-72]

Додаткова рекомендована література:

1. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич. – К. : Академвидав, 2010. – 520 с.

2. Колот А., Ринок, держава і бізнес в координатах нової економіки [Електронний ресурс] / А. Колот, О. Герасименко. – Режим доступу: https://kneu.edu.ua/userfiles/Department_of_Administration_and_Marketing_Personn/kup/stattya_Kolot_Gerasimenko_ukrainomovna.pdf

3. Малий І.Й. Держава і ринок: філософія взаємодії: Монографія / І.Й. Малий, М.І. Дибя, М.К. Галабурда. – К.: КНЕУ, 2005.

4. Формування моделі економічного розвитку України у післякризовому світі : аналіт. доп. / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.]. – К. : НІСД, 2014. – 116 с. – (Сер. «Економіка», вип. 14).

5. Яжук І.С. Необхідність та моделі державного регулювання економіки [Електронний ресурс] /І.С. Яжук // Збірник наукових праць Подільського

Тема 6. СТРАТЕГІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

План семінарського заняття:

1. Засади розробки національної стратегії розвитку.
2. «Декларація тисячоліття» та цілі глобальної політики сталого розвитку ООН (2015–2030 рр.)
3. Макроекономічне прогнозування.
4. Макроекономічне планування та його форми.
5. Державна політика розвитку та її складові (Екологічна політика. Державна політика у сфері розвитку підприємництва та економічної конкуренції. Структурна, інвестиційна та інноваційна політики).
6. Металургійний комплекс у системі стратегічних національних пріоритетів розвитку. Напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності металургійного комплексу України.

Контрольні та дискусійні питання:

1. Обґрунтуйте доцільність макроекономічного прогнозування та розкрийте його основні задачі.
2. За якими ознаками відбувається класифікація економічних прогнозів.
3. Здійсніть багатоознакову класифікацію прогнозу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій на найближчі 50 років (див.: <http://itua.info/analytics/24071.html>).
4. Надайте порівняльну характеристику формам планування розвитку національної економіки.
5. Які організаційно-правові форми підприємницької діяльності ви знаєте?
6. За якими ознаками відбувається поділ підприємств України за розмірами?
7. Як ви можете оцінити рівень розвитку конкурентних відносин у металургійній промисловості України?
8. У чому полягають задачі державної антимонопольної політики?
9. Назвіть основні чинники вибору галузей — національних пріоритетів. Які види промислової діяльності та види послуг, на вашу думку, повинні бути визнані пріоритетними в Україні?

10. Яка система зв'язків існує між структурною, інвестиційною та інноваційною політикою?

11. Поясніть, дія яких факторів зумовлює динаміку інвестиційних та інноваційних процесів в економіці України.

12. Запропонуйте власний варіант стимулюючої інвестиційно-інноваційної політики в Україні.

Виконати тестові завдання за № 45- 55.

Підготовка та презентація доповіді за темою:

1. Глобальні та національні тенденції розвитку ринку металургійної продукції. Україна на світових та європейських ринках металургійної продукції.

2. Проблеми та перспективи розвитку металургійного комплексу України.

3. Україна на світових та європейських ринках металургійної продукції.

Конкурентні стратегії розвитку вітчизняних металургійних підприємств.

Робота у міні групах: виконання практичного завдання «Стратегія розвитку».

1. Використовуючи дані Держкомстату України щодо обсягів реалізації продукції *металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (крім машин та устаткування)*, завершити заповнення таблиці та розрахувати щорічні темпи змін обсягів реалізації металургійної продукції за період 2001 – 20__* рр.

За допомогою графічно-аналітичних засобів Microsoft Office Excel надати отриманим результатам графічну інтерпретацію та визначитися із лінією тренда, найбільш адекватною динаміці обсягів реалізації. Задаючи необхідні параметри лінії тренду, спрогнозувати на найближчі 3, 5 та 10 років динаміку загальних обсягів реалізації та експорту *металургійної продукції*.

Рік	Обсяг реалізації, млн. грн.	З нього обсяг продукції, реалізованої за межі країни, млн. грн.	Темп зростання, у %	Темп зростання експорту, у %

2. За допомогою методу мозкового штурму у межах сформованих експертних груп (3-5 студентів) розробіть варіант оптимістичного прогнозу довгострокового розвитку *металургійного комплексу України*, а також визначте умови та державні заходи, за яких підвищиться ймовірність відбуття прогнозованих подій та результатів.

3. Використовуючи дані Держкомстату України, заповнити таблицю та

розрахувати щорічні темпи реального і номінального економічного зростання української економіки за період 2000 – 20__* рр.

Рік	ВВП у фактичних цінах, млн. грн.	Індекс-дефлятор	ВВП у порівняльних цінах, млн. грн.	Темп зростання номінального ВВП, у %	Темп зростання реального ВВП, у %
1	2	3	4 = (2) / (3)	5	6

За допомогою графічно-аналітичних засобів Microsoft Office Excel надати отриманим результатам графічну інтерпретацію та визначитися із лінією тренда, найбільш адекватною динаміці ВВП України. Задаючи необхідні параметри лінії тренду, спрогнозувати динаміку ВВП України на найближчі 3, 5 та 10 років.

Відповісти на питання: чи має динаміка ВВП України циклічний характер? Які періоди сучасної економіки історії України можуть бути охарактеризовані як кризові, а які як періоди зростання?

Індивідуальне виконання практичних завдань та вправ:

1. Проаналізувати та розкрити коротко- та довгострокові наслідки наступної події (обирається за останньою цифрою залікової книжки):

- 1) підвищення рівня оподаткування прибутку підприємств для суб'єктів господарювання та державного бюджету;
- 2) зниження ставки банківського відсотка для підприємств-інвесторів;
- 3) підвищення обмінного курсу національної валюти для підприємств-експортерів та підприємств-експортерів;
- 4) зниження обмінного курсу національної валюти для підприємств-експортерів та підприємств-імпортерів;
- 5) збільшення грошової пропозиції для стану ринку кредитних ресурсів та динаміки інфляційних процесів;
- 6) збільшення обсягів державних закупівель вітчизняної продукції для національного товаровиробництва;
- 7) підвищення рівня мінімальної заробітної плати для стану ринку праці;
- 8) зменшення рівня оподаткування доходів фізичних осіб для споживання та нагромадження домогосподарств;

9) підвищення облікової ставки НБУ для стану ринку кредитних ресурсів, загальноекономічного інвестиційного клімату та рівня інвестиційних видатків підприємницьких структур;

10) підвищення рівня акцизних зборів для підприємств-виробників та (або) реалізаторів підакцизних товарів.

2. Розробіть новий вид податку, надайте його характеристику за основними елементами (суб'єкт, об'єкт, одиниця оподаткування, податковий період, порядок обчислення, ставка, податкові пільги) та проаналізуйте наслідки його впровадження.

3. За даними таблиці розрахувати прожитковий мінімум для сім'ї для визначити чи має вона право на державну соціальну допомогу малозабезпеченим? Якщо так, то в якому розмірі.

Визначити, чи вважається така родина бідною за соціальними стандартами ООН, якщо обмінний валютний курс: 1 дол. США – 27,3 грн.

№	Член родини	Вік	Місячний дохід, грн.
1	Мати	38	4750
2	Дитина	5	----
3	Дитина	12	----
4	Бабуся	65	1750

Довідково: прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі - 1700 гривень, а для основних соціальних і демографічних груп населення:

- дітей віком до 6 років - 1492 гривні;
- дітей віком від 6 до 18 років - 1860 гривень;
- працездатних осіб: - 1762 гривні;
- осіб, які втратили працездатність - 1373 гривні.

Рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги у відсотковому співвідношенні до прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп населення становить: для працездатних осіб – 21%, для дітей – 85%, для осіб, які втратили працездатність, та інвалідів - 100 % відповідного прожиткового мінімуму.

Додаткова рекомендована література:

1. Венжега Д. І. Макроекономічне прогнозування впливу динаміки промислового виробництва на розвиток національної економіки України

[Електронний ресурс] / Д.І. Венжега // Економічний простір. – 2015. – № 98. – С. 73-83. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есpros_2015_98_10

2. Пилипенко Ю.І. Інноваційні складові структурного реформування національної економіки України / Ю.І. Пилипенко // Економічний вісник національного гірничого університету. – 2016. – С. 26-36.

3. Проблеми і перспективи інноваційного розвитку металургійної промисловості України / В.В. Білоцерківець, Б.М. Бойченко, Ю.С. Пройдак, В.М. Тарасевич та ін. // Економіка України. – 2016. – № 3. – С. 3-16.

4. Прогноз економічного і соціального розвитку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=63b63994-6f7c-4a31-ab33-562a0ff402a8&tag=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkraini>

5. Сухоруков А. Щодо напрямів реформування металургійної галузі України: Аналіт. зап. [Електронний ресурс] / А.Сухоруков, О. Собкевич, С. Воробйов. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/435>

6. Аржевітін С. М. Монетарне регулювання економіки України: поточні виклики та задачі / С. М. Аржевітін // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка. - 2016. – Вип. 1(47). Том 1. – С. 319–326.

7. Горемікіна Ю. В. Соціальний захист в Україні: первинні та вторинні соціальні ризики людського розвитку / Ю. В. Горемікіна // Соціально-трудова відносина: теорія та практика . - 2017. - № 2. - С. 276-286.

8. Мельников О.С. Особливості публічних закупівель як об'єкта державного регулювання економіки [Електронний ресурс] / О.С. Мельников // Теорія та практика державного управління. - 2016. - Вип. 1. - С. 129-135. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Трду_2016_1_22

9. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

10. Стрижиченко К.А. Циклічність розвитку економіки України в контексті її політико-правових трансформацій / К.А. Стрижиченко // Проблеми економіки. – 2016. – № 2. – С. 194-199.

11. Bilotserkivets V.V. Innovative challenges and post-crisis prospects of Ukrainian mining and metallurgical industry / V.V. Bilotserkivets, O.O. Zavorodnia // Scientific Bulletin of National Mining University. – 2017. - № 2. – P. 149-156.

12. Білоцерківець В.В. Пріоритети управління конкурентоспроможністю національних економік або чи є альтернативи інноваційному

шляху розвитку в глобальній гонитві за лідерством? Частина I. [Електронний ресурс] / В.В. Білоцерківець, О.О. Завгородня, О.О. Алсуф'єва // Проблеми економіки та політичної економії. – 2018. - №1. – С. 70-93. - Режим доступу: http://politeco.nmetau.edu.ua/journals/2/3_a_ua.p

ТЕМА 8. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

План семінарського заняття:

1. Зовнішньоекономічна політика України.
2. Державне регулювання зовнішньої торгівлі Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017 – 2021 років.
3. Валютна політика та регулювання платіжного балансу.
4. Національна економіка Україна в глобальних та регіональних інтеграційних процесах.

Контрольні та дискусійні питання:

1. Назвіть форми зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
2. Проаналізуйте позитивні та негативні наслідки глобалізації та міжнародної економічної інтеграції?
3. Які перспективи розвитку економіки України у контексті економічної глобалізації та європейської інтеграції?
4. Проаналізуйте структуру та стан торгового балансу України.
5. Проаналізуйте географічну структуру української зовнішньої торгівлі товарами та послугами.
6. Надайте порівняльну характеристик тарифним та нетарифним формам міжнародної торгівлі.
7. Які інструменти нетарифного регулювання ви знаєте?
8. Поясніть, чому основу сучасної політики протекціонізму становлять нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі?
9. Охарактеризуйте становище України на ринку міжнародних інвестицій. Які країни найбільш масштабно інвестують в економіку України.
10. Які державні заходи сприятимуть збільшенню іноземних інвестицій в економіку України?
11. Чи загрожує країні високий рівень зовнішньої заборгованості? Назвіть основні напрями та засоби регулювання зовнішньої заборгованості.
12. Що таке платіжний баланс та яка його структура?
13. Розкрийте взаємозв'язок між станом платіжного балансу та змінами валютного курсу.

Виконати тестові завдання за № 56 - 60.

Робота у міні-групах: виконання практичного завдання «Зовнішня торгівля України».

Використовуючи дані Держкомстату України та засоби роботи із даними Microsoft Office Excel, заповнити таблиці 1-4.

Таблиця 1 - Товарна структура зовнішньої торгівлі України

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт 2005		Експорт _____*		Імпорт _____*		Сальдо _____* (експорт-імпорт)
	тис. дол. США	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до загального обсягу	
.....							
Підсумок		100%		100%		100%	

* Поточний рік -1

Таблиця 2 - Зовнішня торгівля України послугами

Найменування послуги згідно з КЗЕП	Експорт 2005		Експорт _____*		Імпорт _____*		Сальдо _____* (експорт-імпорт)
	тис. дол. США	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до загального обсягу	
.....							
Підсумок		100%		100%		100%	

* Поточний рік -1

Таблиця 3 - Торговий баланс України

Рік	Експорт, тис. дол. США			Імпорт, тис. дол. США			Сальдо торгового балансу
	Експорт товарів	Експорт товарів	Експорт товарів і послуг	Імпорт товарів	Імпорт товарів	Імпорт товарів і послуг	
2010							
2011							
.....							
Поточний рік -1							

Таблиця 4 - Квота зовнішньої торгівлі України

Рік	ВВП у поточних цінах, млн. грн.	Обмінний курс, грн. за 100 дол. США	ВВП, млн. дол. США	Експорт товарів і послуг, тис. дол. США	Імпорт товарів і послуг, тис. дол. США	Експортна квота, %	Імпортна квота, %	Квота зовнішньої торгівлі, %
1	2	3	4	5	6	$7 = \frac{5}{4} / (4)$	$8 = \frac{6}{4} / (4)$	$9 = \frac{(7) + (8)}{2}$
2010								
.....								
Поточний рік -1								

Надайте відповіді на питання:

1. Назвіть 3 основні статті товарного експорту України у 20__*.
2. Назвіть основні статті товарного імпорту України у 20__*.
3. Вкажіть, за якими трьома позиціями товарний експорт України найбільш активно зростає протягом 2005-20__*рр.
4. За якими трьома позиціями товарний експорт України найбільш швидко скорочується протягом 2005-2016 рр.?
5. Назвіть 3 основні статті експорту послуг України у 20__*.
6. Назвіть основні статті імпорту послуг України у 20__*.
7. Вкажіть, за якими трьома позиціями експорт послуг України найбільш активно зростає протягом 2005-20__*рр.
8. Від яких видів товарів і послуг Україна є імпортозалежною?
9. В які роки Україна мала додатне сальдо торгового балансу?
10. Як змінювалася зовнішньоторговельна квота України? За рахунок експорту чи імпорту відбувалися зазначені зміни?
11. Спираючись на дані Держкомстату України щодо зовнішньої торгівлі України товарами та послугами з країнами світу у 20__* році, назвати п'ять основних торгових партнерів України та їх регіональну приналежність.
12. Докладно проаналізувати динаміку та географічну структуру торгівлі України за товарною групою «XV. Недорогоцінні метали та вироби з них».

Додаткова рекомендована література:

1. Біленко Ю. Макроекономічні та інституційні фактори залучення прямих іноземних інвестицій та їхній вплив на економічне зростання країн центральної та Східної Європи [Електронний ресурс] / Ю. Біленко// Вісник Львівського університету. Сер. : Міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 31. – С. 218-230. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_31_26
2. Глобальное партнерство в целях развития: от слов — к делу. Официальная помощь в целях развития. [Электронный ресурс]. Режим доступа:http://www.un.org/russian/millenniumgoals/mdg_gapreport_2017.pdf.
3. Гузенко Г.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: сутність, економічний механізм її розбудови, особливості / Г.М. Гузенко, Ю.О. Гайдученко // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія : Економічна теорія та право. – 2013. – № 3. – С. 77-89.

4. Летуча О.В. Глобальна економіка. Конспект лекцій / О.В. Летуча. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – С. 19-37, 71-90.

5. Матвеев В.К. Економічна глобалізація та регіональна інтеграція – дві форми інтернаціоналізації світового господарства / В.К. Матвеев // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 4. – С. 282-287.

6. Торговельно-економічне співробітництво Україна-ЄС. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade>

3 ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ»

1. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА МІЖНАРОДНЕ РЕЙТИНГУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК. УКРАЇНА У СВІТОВИХ РЕЙТИНГАХ

Завдання виконується індивідуально чи у малих творчих групах із використанням ІТ-технологій за наявного доступу у мережу Інтернет. Результатом роботи є визначення рівня розвитку економіки України (або іншої країни за вибором) за різними напрямками (економічним, соціальним, екологічним, інформаційним тощо), її позиціонування у глобальному економічному просторі.

Організувати пошук пропущених даних у мережі Інтернет та заповнити таблицю.

Таблиця 1 - Україна у світових рейтингах

Показники, одиниця виміру	2019 рік або останні доступні дані					Рівень розвитку*	Позиціонування України у світ-системі (центр, півпериферія, периферія)
	Країна-лідер	Значення показника країни - лідера	Україна				
			рангова позиція	значення показника	Відставання від лідера		
1	2	3	4	5	6	7	8
Територія, км ² Найвнє населення країни, млн. мешканців			44	603 549			
	КНР	1388.2	33	42.6			
Джерело даних:	Частка ВВП країни у ВВП світу, % (за ПКС)	КНР	17.71%	47	0.288%		Півпериферія
	ВВП на душу населення, \$US за ПКС GDP per capita	Катар	124127.44	112	8320.89		М _L Півпериферія
1.	Індекс людського розвитку Human Development Index						
2.	Індекс економічного процвітання Legatum Prosperity Index						

Показники, одиниця виміру		2019 рік або останні доступні дані				Рівень розвитку*	Позицювання України у світ-системі (центр, півпериферія, периферія)	
		Країна-лідер	Значення показника країни - лідера	Україна				
				рангова позиція	значення показника			Відставання від лідера
1	2	3	4	5	6	7	8	
3.	Індекс глобальної конкурентоспроможності Global Competitiveness Index							
4.	Глобальний індекс інновацій Global Innovation Index							
5.	Індекс екологічної ефективності The Environmental Performance Index							
6.	Індекс соціального прогресу Social Progress Index							
7.	Індекс розвитку інформаційного суспільства Global ICT Development Index							
8.								
9.	Індекс людського капіталу Human Capital Index							
10.	Індекс глобалізації KOF Index of Globalization							
11.	Індекс сприятливості економічного середовища для ведення бізнесу Doing Business							

** H_L – високо розвинута; HM_L – рівень розвитку вище середнього; M_L – середнорозвинута;

LM_L – рівень розвитку нижче середнього, L_L – низько розвинута.

Відкриті Інтернет-джерела для пошуку інформації щодо відповідних показників:

- 1) <http://hdr.undp.org/en>
- 2) <https://www.prosperity.com/>
- 3) <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>
- 4) <http://www.wipo.int/publications/ru/details.jsp?id=4193>
- 5) <https://epi.envirocenter.yale.edu/epi-topline>
- 6) <https://www.socialprogressindex.com/>
- 7) <http://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2017/index.html>
- 8) <https://www.weforum.org/reports/the-global-human-capital-report-2017>
- 9) <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
- 10) <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2018>

2. ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ТА МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

План заняття:

1. Сукупний економічний потенціал національної економіки: зміст, види, та складники.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал національної економіки.
4. Виробничо-технологічний потенціал.
5. Сучасні критерії і виміри національної конкурентоспроможності.
6. Науково-технічний та інноваційний потенціали національної економіки.

Контрольні та дискусійні питання:

1. У чому полягає сутність економічного потенціалу національної економіки, яка його структура та функції?
2. Які підходи та показники застосовуються для оцінювання рівня економічного потенціалу?
3. У чому полягає проблема ефективності використання економічного потенціалу національної економіки?

4. Охарактеризуйте особливості виробничо-технологічного потенціалу України.

5. На основі яких показників визначається рівень виробничо-технологічного потенціалу національної економіки та ефективність його використання?

6. Спробуйте порівняти природно-ресурсний потенціал України з іншими країнами.

7. Надайте визначення трудового потенціалу національної економіки та визначте його особливості в Україні. Як міжнародні експерти оцінюють рівень розвитку людського капіталу України?

8. У чому полягає важливість науково-технічного потенціалу та його використання для умов сучасного розвитку людства?

9. У чому полягає важливість інноваційного потенціалу та його використання для формування конкурентних переваг національної економіки?

10. Які конкурентні переваги, на вашу думку, має Україна та світовому та європейському товарному ринку?

11. Ознайомтесь із висновками дослідження Global Competitiveness Index щодо рівня конкурентоспроможності України. Які сильні та слабкі сторони економіки України вказані у ньому?

Виконати тестові завдання за № 31- 39.

Задачі для розв'язання

1. Визначити чисельність та темп приросту економічно активного населення країни у звітному році. Вихідні дані:

- чисельність зайнятого населення у працездатному віці в базовому році становила 18520 тис. чол., що складає 90% від загальної чисельності зайнятих та 80% від загальної чисельності економічно активного населення;
- приріст зайнятих працездатного віку у звітному році склав 0,9% а осіб старше працездатного віку скоротився на 4%;
- чисельність безробітних у звітному році скоротилась на 28,2%.

2. Розрахувати показники ефективності промислового виробництва: фондівдачу, фондомісткість, фондоозброєність, продуктивність праці, матеріаломісткість за наступними даними:

- ВВП промисловості становить 80 млрд. грн.;
- основні виробничі засоби в промисловості дорівнюють 60 млрд. грн.;

- чисельність працюючих в промисловості становить 7 млн. осіб;
- проміжне споживання дорівнює 57% ВВП промисловості.

Література [1, с. 36-45; 2, с. 49-57; 6, с. 32-49; 8, с. 144-160; 10, с. 335-353; 13, с. 257-261].

Додаткова рекомендована література:

1. Білоскурський Р. Р. Природно-ресурсний потенціал України у фокусі аналізу стану та перспектив використання [Електронний ресурс] / Р. Р. Білоскурський // Український соціум. – 2017. – № 3. – С. 87-99. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2017_3_10

2. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: Монографія / Алимов О.М., Даниленко А.І., Трегобчук В.М. та ін. – К.: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. – 540 с.

3. Кривов'язюк І.В. Україна в міжнародних економічних рейтингах: посткризові синдроми чи апокаліпсис? / І.В. Кривов'язюк, Ю.В. Волинчук // Актуальні проблеми економіки. – 2014. - № 10 (160). – С. 56-62.

4. Новікова О.Ф., Соціальний потенціал розвитку промисловості України: методологічні аспекти, чинники активізації [Електронний ресурс] / О.Ф. Новікова, Л.М. Логачова // Економіка промисловості. – 2017. - № 3 (79). – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/dspace/handle/123456789/125841>

5. The Global Human Capital Report 2017 [E-recourse]. – Режим доступу: <https://www.weforum.org/reports/the-global-human-capital-report-2017>

6. Global Competitiveness Report [E-resource] – Retrieved from: http://www.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2018-19.pdf

3. МОНІТОРИНГ ТА ДІАГНОСТИКА СТАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

План заняття:

1. Національне рахівництво. Номінальний та реальний ВВП.
2. Національне багатство та його структура.
3. Інфляція: зміст, прояви, вимірювання та наслідки.
4. Зайнятість та безробіття.
5. Розподіл доходів та соціальна диференціація населення.
6. Структурні зрушення як індикатори економічного розвитку.

Контрольні та дискусійні питання:

1. Розкрийте задачі та принципи побудови системи національних рахунків ООН.
2. Надайте визначення ВВП. Поясніть різницю та взаємозв'язок між номінальним та реальним ВВП.
3. Назвіть складники національного багатства. Чому, на вашу думку, найбільшою складовою національного багатства України є саме людський капітал?
4. Що таке інфляція та як її вимірюють?
5. Що таке безробіття, як його вимірюють та оцінюють наслідки?
6. Поясніть основні причини існування соціального розшарування населення у ринковій економіці. Як можна оцінити нерівномірність розподілу доходів у суспільстві?
7. Чому структурні зрушення вважаються основним індикатором економічного розвитку?
8. На основі яких критерії зміни в економіці, зокрема структурні, поділяються на прогресивні та регресивні?

Виконати тестові завдання за № 17-30.

Задачі для розв'язання

1. Обчислити обсяг ВВП на душу населення, якщо у попередньому році ВВП становив 420 млрд. дол., ВВП на душу населення – 9000 дол. У поточному році ВВП зріс на 5%, а чисельність населення скоротилась на 2%.
2. В економіці країни виробляється лише три види товарів, з яких А і В є продовольчими. У споживчий кошик входить 100 одиниць товару А та 120 одиниць товару В. Використовуючи дані з таблиці та вважаючи базовим попередній рік, розрахувати: а) дефлятор ВВП та індекс споживчих цін у роках 2 та 3; б) номінальний та реальний темп економічного зростання у році 3.

Роки	Виробництво, шт.			Ціни, дол. США		
	Q _A	Q _B	Q _C	P _A	P _B	P _C
1	500	150	28	10	6	130
2	450	250	30	24	8	135
3	480	225	32	25	7,50	138

3. Населення країни – 120 млн. осіб, з яких поза робочою силою знаходяться 32 млн. чол., у т.ч. 6,5 млн. осіб є працездатними, але економічно

пасивними. Кількість зайнятих - 80 млн. осіб. Визначити офіційний рівень зайнятості та безробіття в країні.

4. Користуючись даними таблиці, розрахувати децильний та квінтільний коефіцієнти. Зробити висновки щодо ступеня соціальної нерівності в економіці.

Особи	Річний дохід, \$	Особи	Річний дохід, \$
A	5200	B	2700
C	4700	D	3500
E	3800	F	8200
G	1650	H	4300
I	2400	J	6100

5. Обчислити структурний ефект в регіонах «А» і «Б» і зробити висновок: в якому регіоні структурні зміни позитивно впливають на економічний розвиток?

Вид економічної діяльності	Виробництво товарів і послуг, млн. грн.			
	Регіон "А"		Регіон "Б"	
	t-1	t	t-1	t
1	3285	3830	2715	2455
2	2350	2520	3630	3270
3	1470	1625	3285	3810

6. Використовуючи дані Держкомстату України та Національного банку України, заповнити таблицю, за допомогою засобів Microsoft Office Excel побудувати графіки, що відображають динаміку ВВП України на одну особу у гривневому та доларовому еквівалентах, проаналізувати їх.

Рік	ВВП у фактичних цінах, млн. грн.	Наявне населення, млн. осіб	Обмінний курс, грн. за 100 дол. США	ВВП на одну особу, грн.	ВВП на одну особу, дол. США
1992					
1995					
2000					
....					
Поточний рік - 1					

7. Користуючись даними таблиці, відобразити за допомогою кривої Лоренца, як зміниться ступінь соціальної нерівності після прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб за шкалою:

- неоподаткований мінімум – 400 дол.;
- від 400 до 1500 дол. – 15%;
- від 1500 до 3000 дол. – 20%;
- від 3000 до 4500 дол. – 30%;
- понад 4500 дол. – 40%.

Особи	Річний дохід, дол. США
1	5200
2	4700
3	3800
4	650
5	2400

Робота у міні-групах: виконання завдання «Аналіз структури та структурних зрушень в економіці України»

1. Використовуючи дані Держкомстату України та засоби роботи із даними Microsoft Office Excel, заповнити таблиці 1-3.

Таблиця 1 - Діяльнісно-видова структура ВВП України

Вид економічної діяльності	2010		Поточний рік -1		Індекс динаміки	Напрямок змін (+/-)
	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку		
1	2	3	4	5	6 = (5) / (3)	
...						
		100%		100%		

Таблиця 2 - Структура промисловості України

Вид промислової діяльності	Технологічний рівень	2010		Поточний рік -1		Індекс динаміки	Напрямок змін (+/-)
		млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку		
1	2	3	4	5	6	7 = (6) / (4)	
Промисловість	---		100%		100%	---	----
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів							
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів							

Вид промислової діяльності	Технологічний рівень	2010		Поточний рік -1		Індекс динаміки	Напрямок змін (+/-)
		млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку		
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів							
Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність							
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення							
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції							
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів							
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції							
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин та устаткування							
Машинобудування							
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування							
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря							
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами							

Таблиця 3 - Технологічна структура промислової продукції України

Групи продукції за рівнем технологічного розвитку	2010	Поточний рік - 1	Напрямок змін (+/-)
Частка продукції високотехнологічного рівня, %			
Частка продукції середньотехнологічного рівня, %			
Частка продукції низькотехнологічного рівня, %			

Довідкова інформація

Класифікація видів промислової продукції за технологічним рівнем згідно із STS (short-term business statistics) Євростату

Види промислової продукції	Розділ, товарна група
Високотехнологічна продукція	Розділ 21. Фармацевтика
	Розділ 26. Комп'ютери, електронні та оптичні прилади
	Розділ 30. Група 30.3. Аерокосмічна продукція
	Розділ 32. Група 32.5. Медичні та стоматологічні інструменти

Продукція із технологічним рівнем вище середнього	Розділ 20. Хімікалії
	Розділ 25. Група 25.4. Зброя та амуніція
	Розділ 27. Електричне обладнання
	Розділ 28. Машинобудування
	Розділ 29. Моторні транспортні засоби
	Розділ 30. Транспортне обладнання та устаткування (за винятком груп 30.3 – аерокосмічна продукція та 30.1 – кораблі та катери)
Продукція із технологічним рівнем нижче середнього	Розділ 18. Група 18.2. Відтворюючі носії медіа-інформації
	Розділ 19. Кокс та продукти нафтопереробки
	Розділ 22. Гумові та пластикові вироби
	Розділ 23. Інша неметалева мінеральна продукція
	Розділ 24. Основне металургійне виробництво
	Розділ 25. Металеві вироби (за винятком групи 20.5 – зброя та амуніція)
	Розділ 30. Група 30.1. Кораблі та катери
	Розділ 33. Ремонт та встановлення обладнання та устаткування
Низькотехнологічна продукція	Розділ 10. Продукти харчування
	Розділ 11. Напої
	Розділ 12. Тютюнові вироби
	Розділ 13. Текстиль
	Розділ 14. Одяг
	Розділ 15. Шкіряні вироби
	Розділ 16. Вироби з деревини
	Розділ 17. Паперові вироби
	Розділ 18. Група 18.1. Поліграфічна продукція
	Розділ 31. Фурнітура
	Розділ 32. Інша промислова продукція (за винятком групи 32.5 – медичні та стоматологічні інструменти)

Відповіді на питання:

1. Як та на скільки відсотків змінилася частка промисловості у ВВП України за вказаний період?

2. Назвіть три види економічної діяльності, частка яких найбільш зросла протягом 2010-20__* рр.?

3. Назвіть три види діяльності, частка яких найбільш скоротилася за цей період?

4. Як змінилися за вказаний період частки добувної та переробної промисловості у структурі промисловості України ?

5. Як змінилася за вказаний період частка *металургії* у структурі промисловості України?

6. Назвіть 3 види промислової діяльності, частка яких найбільш зросла протягом 2010-20__* рр.?

7. Назвіть 3 види промислової діяльності, частка яких найбільш скоротилася за цей період?

8. Назвіть найбільш стабільний(і) елемент(и) структури промисловості України.

9. За даними табл. 3 визначити, як змінився рівень технологічного розвитку вітчизняної промисловості.

10. Як можуть бути охарактеризовані структурні зміни(табл. 1-3), що відбуваються в економіці України, з огляду на провідні тенденції розвитку структури глобальної економіки? Які з них мають прогресивний, а які регресивний характер?

Література [2, с. 40-44; 4, с. 10-19, 42-45; 6, с. 141-149; 8, с. 32-38; 17, с. 149-180; 12, с. 72-79, 152-154].

Додаткова рекомендована література:

1. Бобух І.М. Оцінка національного багатства у контексті світового досвіду / І.М. Бобух // Економіка і прогнозування. – 2011. - №2. – С.24-39.

2. Зайцева І.С. Проблеми зайнятості та безробіття в Україні та країнах Європейського Союзу / І.С. Зайцева А.П. Задорожко // Управління розвитком. – 2016. – №2 (184). – С. 125-130.

3. Мельниченко О., Структурні зрушення в національній економіці як об'єкт та результат державної структурної політики [Електронний ресурс] / О. Мельниченко, В. Миколук // Держава і ринок. – 2012. - № 4. – С. 131-135. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-4/doc/3/02.pdf>

3. Спрогнозуйте тема інфляції, якщо за підсумками року пропозиція грошей збільшиться на 10%, реальний ВВП зросте на 8%, а швидкість обміну грошей прискориться на 2%?

Контрольні та дискусійні питання:

14. Назвіть форми зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

15. Проаналізуйте позитивні та негативні наслідки глобалізації та міжнародної економічної інтеграції?

16. Які перспективи розвитку економіки України у контексті економічної глобалізації та європейської інтеграції?

17. Проаналізуйте структуру та стан торгового балансу України.

18. Проаналізуйте географічну структуру української зовнішньої торгівлі товарами та послугами.

19. Надайте порівняльну характеристик тарифним та нетарифним формам міжнародної торгівлі.
20. Які інструменти нетарифного регулювання ви знаєте?
21. Поясніть, чому основу сучасної політики протекціонізму становлять нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі?
22. Охарактеризуйте становище України на ринку міжнародних інвестицій. Які країни найбільш масштабно інвестують в економіку України.
23. Які державні заходи сприятимуть збільшенню іноземних інвестицій в економіку України?
24. Чи загрожує країні високий рівень зовнішньої заборгованості? Назвіть основні напрями та засоби регулювання зовнішньої заборгованості.
25. Що таке платіжний баланс та яка його структура?
26. Розкрийте взаємозв'язок між станом платіжного балансу та змінами валютного курсу.

Виконати тестові завдання за № 56 - 60.

4 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО (ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО) КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Теоретико-методологічні засади дослідження національних економічних систем.
2. Ознаки, будова та структурні типи національної економіки.
3. Цільова функція національної економіки, її складники, внутрішні суперечності та обмеження.
4. Сучасні підходи до класифікації та міжнародного рейтингування національних економічних систем.
5. Середовище розвитку національних економік та його складники.
6. Соціальне середовище, соціальний капітал та соціально-демографічні загрози національній економічній безпеці.
7. Політико-правове середовище та його вплив на внутрішні макроекономічні процеси.
8. Національна економічна культура та її параметри.
9. Держава як функціонально спеціалізований елемент національної економіки та суб'єкт макроекономічної динаміки.
10. Державне регулювання економіки: необхідність, напрями, методи та інструменти.
11. Сукупний відтворювальний потенціал національної економічної системи: зміст, структура, методичні підходи до оцінювання.
12. Сучасні критерії і виміри міжнародної конкурентоспроможності національних економік.
13. Національне рахівництво. Завдання та принципи побудови системи національних рахунків ООН.
14. Макроекономічні показники розвитку національної економіки (сукупний продукт, ВВП, ВНД) та методики їх вимірювання.
15. Інтегральні показники рівня добробуту та якості життя населення країни.
16. Безробіття та зайнятість населення.
17. Інфляція: зміст, прояви, вимірювання та наслідки.
18. Розподіл доходів та соціальна нерівність населення.
19. Національна економічна безпека та її показники-індикатори.

20. Національна стратегія соціально-економічного розвитку: зміст, принципи та основні етапи розробки.

21. Циклічність розвитку національної економічної системи. Чинники та дестабілізатори економічного зростання.

22. Грошово-кредитне регулювання та його вплив на економічне зростання.

23. Бюджетно-податкове регулювання та його вплив на економічне зростання.

24. Міжнародна торгівля як фактор зростання національної економіки.

25. Державне регулювання зовнішньоторговельних операцій.

Протекціонізм та неопротекціонізм.

26. Валютна політика та регулювання платіжного балансу країни.

27. Державне регулювання зовнішньої заборгованості.

28. Міжнародна інтеграції національних економічних систем та її інституційні форми.

5 РЕКОМЕНДОВАНА ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ (КОНТРОЛЬНИХ) РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Ознаки та будова типової національної економічної системи.
2. Система цілей національної економічної системи та її внутрішні суперечності.
3. Підприємства як специфічний суб'єкт національної економіки.
4. Національне рахівництво. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та валовий національний дохід (ВНД) як інтегральні результати функціонування національної економічної системи.
5. Взаємодія національного, глобального та регіонального в розвитку "великих" та "малих" національних економічних систем.
6. Економічні та неекономічні інститути: сутність та роль у становленні ефективної моделі національної економіки.
7. Безробіття: причини, види, показники та наслідки для національної економічної системи.
8. Інфляція: сутність, причини, методи вимірювання, види та наслідки. Засади антиінфляційної політики.
9. Національна економічна безпека: зміст, методика вимірювання та показники.
10. Типи національних економічних систем та основи їх класифікації.
11. Роль та функції держави в сучасних національних економічних системах.
12. Національне багатство, напрями та методи його збереження та примноження.
13. Національна економічна культура, її вплив на міжнародні ділові відносини.
14. Особливості ділової економічної культури та бізнес-етики Великобританії (або іншої країни за вибором студента).
15. Методичні засади оцінювання міжнародної конкурентоспроможності національних економічних систем.
16. Міжнародні конкурентні переваги та міжнародна конкурентоспроможність національної економіки України.
17. Природно-ресурсний потенціал національної економіки України та його міжнародні конкурентні переваги.

18. Трудовий потенціал національної економіки України та його міжнародні конкурентні переваги.

19. Науково-технічний та інноваційний потенціали розвитку економіки України: національний та міжнародний виміри.

20. «Декларація тисячоліття» та цілі глобальної політики сталого розвитку ООН (2015–2030 рр.) як дороговказ при розробці національних стратегій інклюзивного соціально-економічного розвитку. Стратегічні пріоритети розвитку національної економіки України.

21. Грошово-кредитне регулювання та його роль в реалізації національної стратегії сталого соціально-економічного розвитку.

22. Бюджетно-податкове регулювання та його роль в реалізації національної стратегії сталого соціально-економічного розвитку.

23. Інвестиційна політика та її роль в реалізації національної стратегії сталого соціально-економічного розвитку.

24. Національна інноваційна системи та її роль в реалізації національної стратегії сталого соціально-економічного розвитку.

25. Економічні аспекти геополітичного положення України. Місце економіки України в структурі глобальної економіки.

26. Міжнародна економічна діяльність України та її результати. Показники та рівні інтегрованості національної економіки України до світогосподарських процесів і регіональних економічних утворень.

27. Актуальні питання, цілі, напрями та засоби реалізації зовнішньоекономічної політики держави в умовах глобалізації та регіональної інтеграції.

28. Європейська інтеграція національної економіки України: проблеми та перспективи.

29. Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі на період 2017 – 2021 років.

30. Україна на світових та європейських ринках металургійної продукції. Конкурентні стратегії розвитку вітчизняних металургійних підприємств.

6 ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Сутнісною ознакою національної економіки є:

- A) економічний суверенітет;
- B) приватна власність;
- C) однопартійна політична система;
- D) унітарна форма державного устрою.

2. Економічний суверенітет нації означає:

- A) незалежність держави у сфері міжнародного спілкування, можливість формувати і проводити власну зовнішню політику;
- B) повновладдя нації на своїй території, право й реальну можливість вирішувати свою долю.
- C) верховенство держави на своїй території;
- D) власність народу на своє національне багатство.

3. У разі, якщо фізична особа не має місця постійного проживання у жодній з держав, вона вважається резидентом, якщо перебуває в Україні не менше ніж _____ днів (включаючи день приїзду та від'їзду) протягом періоду або періодів податкового року:

- A) 50;
- B) 100;
- C) 152;
- D) 183.

4. Стан національної економіки, за якого забезпечуються національні інтереси, стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, здатність до розвитку та захищеність життєво важливих інтересів людей, суспільства, держави – це:

- A) економічне зростання;
- B) економічна безпека;
- C) економічний суверенітет;
- D) економічна катастрофа.

5. Відкриті національні економіки поділяються на:

- A) великі, середні, малі, мікроскопічні;
- B) великі, середні, малі;
- C) великі, малі;
- D) глобальні, великі, малі.

6. Поділ національних економік на великі та малі здійснюється за критерієм:

- A) можливість впливу на кон'юнктуру світових товарно-ресурсних ринків;
- B) територіальна площа;
- C) кількість населення;
- D) величина національного багатства.

7. Структура економіки – це:

- A) частина народного господарства, що має певні споріднені економічні і соціальні риси;
- B) сукупність галузей, що характеризуються єдиною функціональною спрямованістю;
- C) співвідношення між окремими незалежними одна від одної частинами економіки, її секторами, галузями тощо;
- D) співвідношення, які виражають взаємозв'язки та взаємовідносини між окремими частинами економіки, її секторами, галузями тощо.

8. До складу якого з інституційних секторів економіки входить Приватне акціонерне товариство «ЄВРАЗ ДМЗ»:

- A) «домогосподарства»;
- B) «фінансові корпорації»;
- C) «нефінансові корпорації»;
- D) «сектор загальнодержавного управління»;
- E) «некомерційні організації, що обслуговують домогосподарства».

9. Економічні одиниці із однорідним типом товарної продукції, що ними випускається, на рівні національної економіки об'єднуються у:

- A) інституційні сектори;
- B) економічні райони;
- C) регіони;
- D) види промислової діяльності.

10. До переліку цільових показників національної економіки не входить:

- A) низькі та контрольовані темпи інфляції;
- B) додатне сальдо державного бюджету;
- C) високий рівень зайнятості населення;
- D) стабільні темпи економічного розвитку.

11. У національній економіці функціональне призначення підприємства полягає в:

- A) соціальному захисті населення;
- B) виробництві товарів і послуг;
- C) забезпеченні матеріального добробуту населення;
- D) благодійності.

12. При поділі видів промислової діяльності за рівнем технологічного розвитку високотехнологічними вважаються види промисловості, що виробляють:

- A) комп'ютери, електронні та оптичні прилади;
- B) електричне обладнання;
- C) кокс та продукти нафтопереробки;
- D) продукти харчування.

13. Поділ населення за рівнем доходу та майновим статусом відображається у:

- A) технологічній структурі національної економіки (НЕ);
- B) соціально-економічній структурі НЕ;
- C) інституційній структурі НЕ;
- D) територіально-адміністративній структурі НЕ.

14. Металургія відноситься до:

- A) високотехнологічних видів діяльності;
- B) середньо технологічних видів діяльності;
- C) низькотехнологічних видів діяльності;
- D) не піддається класифікації.

15. Україна за формою правління є:

- A) унітарною державою;
- B) федерацією;
- C) президентсько-парламентською республікою;
- D) парламентсько-президентською республікою.

16. Який із параметрів національної економічної культури суттєво не впливає на економічну поведінку людей і ділові стосунки між ними:

- A) співвідношення індивідуалізму і колективізму;
- B) розбіжності у політичних поглядах;
- C) дистанція влади;
- D) відношення до істини.

17. При розрахунку індексу людського розвитку не враховується показник:

- A) очікувана середня тривалість життя пересічної особи;
- B) ВВП на душу населення у USD;
- C) рівень безробіття;
- D) середня тривалість періоду навчання.

18. ВВП країни розраховується за підсумками:

- A) місяця;
- B) кварталу;
- C) півріччя;
- D) календарного року.

19. Якщо ціна імпортованих напоїв, зокрема чаю та кави, підвищується, тоді:

- A) дефлятор ВВП та індекс споживчих цін (ICP) будуть підвищуватися в рівній мірі;
- B) дефлятор ВВП буде підвищуватися, а ICP буде залишатися незмінним;
- C) дефлятор ВВП буде залишатися незмінним, а ICP буде підвищуватися.
- D) обидва показники будуть зростати, але в різному ступені.

20. Про девальвацію гривні найбільш яскраво свідчить:

- A) зменшення загального рівня цін;
- B) підвищення загального рівня цін;
- C) підвищення обмінного курсу національної валюти;
- D) зниження обмінного курсу національної валюти.

21. ВВП країни у поточному році дорівнював 2100 умовних грошових одиниць (у.г.о.), а в минулому 1900 у.г.о. За умов, що індекс цін =1.05, темп реального економічного зростання дорівнює:

- A) 12%;
- B) 10.5%;
- C) 5,2%;
- D) 7,6%.

22. Визначити темп інфляції з умов, що у попередньому році індекс цін в країні дорівнював 1.04, а у поточному році – 1.12:

- A) 2,0%;

- B) 12,0%;
- C) 7,7%;
- D) 18%.

23. За методикою міжнародної організації праці працездатною вважається група населення у віці:

- A) від 15 до 70 років;
- B) від 18 до 60 років;
- C) від 20 до 65 років;
- D) від 15 до 75 років.

24. Населення країни 100 млн. осіб, з яких непрацездатного віку 18 млн. осіб. Серед працездатних 6 млн. осіб безробітних та 54 млн. осіб зайнятих. За цих умов рівень безробіття буде дорівнювати:

- A) 6%;
- B) 8%;
- C) 10%;
- D) 15%.

25. Населення країни 100 млн. осіб, з яких непрацездатного віку 18 млн. осіб. Серед працездатних 6 млн. осіб безробітних та 54 млн. осіб зайнятих. За цих умов рівень зайнятості буде дорівнювати:

- A) 60%;
- B) 65,8%;
- C) 82,01%;
- D) 90%.

26. Інфляція вважається помірною і контрольованою, якщо її річний темп не перевищує:

- A) 10%;
- B) 15%;
- C) 20%;
- D) 50%.

27. Децильний коефіцієнт розраховується як:

A) співвідношення сумарних доходів 10% найбагатших та 10% найбідніших громадян країни;

B) співвідношення сумарних доходів 20% найбагатших та 20% найбідніших громадян країни;

С) співвідношення сумарних доходів 10% найбагатших та 20% найбідніших громадян країни;

Д) співвідношення сумарних доходів 5% найбагатших та 10% найбідніших громадян країни.

28. За соціальними стандартами ООН особа вважається бідною, якщо її середній денний дохід не вище за:

- А) 1,5\$;
- В) 2,10\$;
- С) 3,75\$;
- Д) 5,05\$;
- Е) 7,5\$.

29. Підсумковим показником результатів зовнішньоекономічної діяльності держави є:

- А) зовнішньоторговельна квота;
- В) іноземні інвестиції на душу населення;
- С) частка ВВП держави у ВВП світу;
- Д) сальдо платіжного балансу.

30. Найбільшим компонентом національного багатства України є:

- А) людський капітал;
- В) природні ресурси;
- С) створені матеріальні активи;
- Д) фінансовий капітал.

31. Серед природних ресурсів України домінують:

- А) лісові;
- В) земельні;
- С) мінеральні;
- Д) біологічні.

32. Природні ресурси за походженням, особливостями видобутку та використання поділяються на:

- А) відновлювальні, невідновлювальні та невичерпні;
- В) кондиційні та некондиційні;
- С) детально розвідані, попередньо оцінені, прогнозовані;
- Д) мінеральні, кліматичні, земельні, водні та біологічні.

33. Транзитний потенціал національної економіки визначається на основі її:

- A) географічного розташування;
- B) трудових ресурсів;
- C) кліматичних умов;
- D) виробничих фондів.

34. Україна є імпортозалежною від:

- A) природного газу та нафти;
- B) залізної руди;
- C) кухонної солі;
- D) бокситів.

35. Трудовий потенціал національної економіки оцінюється на основі:

- A) всього населення країни;
- B) працездатного населення;
- C) економічно активного населення;
- D) зайнятого населення.

36. Узагальнену оцінку якості трудових ресурсів національної економіки надає показник:

- A) рівень зайнятості;
- B) продуктивність праці;
- C) трудоємність ВВП;
- D) середня тривалість життя пересічного громадянина.

37. Конкурентоспроможність національної економіки в глобальній економіці переважно визначається:

- A) надлишком природних ресурсів;
- B) ефективним державним втручанням в економіку;
- C) комплексною продуктивністю факторів національного виробництва та його ефективністю;
- D) дешевим рівнем оплати праці в експортоорієнтованих галузях.

38. Основою сучасних теорій управління конкурентоспроможністю національної економіки є:

- A) стабілізаційна політика;
- B) науково-технічна та інноваційно-інвестиційна стратегія розвитку;
- C) бюджетування;
- D) стратегія мінімізації та нейтралізації економічних ризиків.

39. Показник оснащеності працюючих основними виробничими засобами – це:

- A) продуктивність праці;
- B) фондівдача;
- C) фондоємність;
- D) фондоозброєність.

40. У ринковій економіці державне регулювання спрямоване на:

- A) нейтралізацію та пом'якшення ринкових недоліків і соціальних наслідків економічних криз;
- B) розвиток монополізму;
- C) повний контроль над діяльністю приватного та державного секторів економіки.

41. Назвіть головну умову ефективного ринкового саморегулювання національної економіки:

- A) відсутність інфляційних процесів;
- B) розвинуті конкурентні відносини на товарних і ресурсних ринках;
- C) розгалужені зовнішньоекономічні зв'язки;
- D) значні розміри державного сектору економіки.

42. Яка з наведених національних моделей державного регулювання характеризується підвищеною увагою до соціальної сфери та процесів соціально справедливого перерозподілу доходів:

- A) американська;
- B) японська;
- C) західноєвропейська.
- D) шведська;

43. Методи державного регулювання економіки за змістом дії поділяються на:

- A) стимулюючі, стримуючі та протекціоністські;
- B) прямі та непрямі;
- C) правові, адміністративні та економічні;
- D) загальні та селективні.

44. Податкові та кредитні пільги є інструментами:

- A) правового регулювання;
- B) адміністративного регулювання;
- C) економічного регулювання;
- D) неформального регулювання.

45. Який із варіантів розташування термінів відображає підвищення їх конкретизації (від загального до конкретного):

- A) програма, план, гіпотеза, прогноз;
- B) прогноз, план, програма, гіпотеза;
- C) прогноз, програма, гіпотеза, план;
- D) гіпотеза, прогноз, програма, план.

46. Державна цільова науково-технічна програма проведення досліджень в Антарктиці (2011-2020 рр.) є:

- A) оперативною;
- B) короткостроковою;
- C) середньостроковою;
- D) довгостроковою.

47. В Україні при класифікації підприємств за розмірами використовуються критерії:

- A) кількість робітників та балансова вартість майна підприємства;
- B) продуктивність праці та норма рентабельності;
- C) кількість робітників та річний дохід від реалізації продукції;
- D) контрольована підприємством частка ринку та річний прибуток від реалізації продукції.

48. Підприємство, середньорічна кількість працівників якого дорівнює 32, а річний дохід еквівалентний 8 млн. євро відноситься до суб'єктів:

- A) мікропідприємництва;
- B) малого підприємництва;
- C) середнього підприємництва;
- D) великого підприємництва.

49. Таргетування – це:

- A) розподіл матеріальних, трудових, фінансово-кредитних ресурсів між галузями пропорційно потребам;
- B) спрямування матеріальних, трудових, фінансово-кредитних ресурсів на розвиток відсталих галузей;
- C) концентрація матеріальних, трудових, фінансово-кредитних ресурсів на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку;
- D) спрямування національних фінансово-кредитних ресурсів в офшорні зони.

50. На який з чинників не зважають при відборі галузей – національних пріоритетів:

- A) місце країни у міжнародному розподілі праці;
- B) експортний потенціал галузі;
- C) перспективи попиту на продукцію галузі на внутрішньому ринку;
- D) кваліфікація керівного складу.

51. Переважна частка доходів Державного бюджету України формується за рахунок:

- A) операцій із капіталом;
- B) доходів від державної власності;
- C) зовнішніх запозичень;
- D) податків.

52. Найбільші видатки державного бюджету України здійснюються за статтею:

- A) оборона;
- B) соціальний захист та соціальне забезпечення населення;
- C) житлово-комунальне господарство;
- D) обслуговування державного боргу.

53. При реалізації стимулюючої державної економічної політики доцільно:

- A) збільшувати норму обов'язкових резервів;
- B) підвищувати облікову ставку;
- C) знижувати рівень оподаткування;
- D) скорочувати обсяги державних закупівель товарів і послуг.

54. Монопольне право на первинну емісію грошей належить:

- A) Національному Банку;
- B) Адміністрації Президента;
- C) Уряду;
- D) Національному Банку та уповноваженим ним комерційним банкам.

55. Пасивна політика зайнятості ґрунтується на:

- A) створенні нових робочих місць;
- B) грошовій допомозі безробітним;
- C) профорієнтації школярів і студентів, як майбутніх працівників та підприємців;
- D) пропаганді самозайнятості та допомозі в організації власної справи.

56. Якщо ВВП країни дорівнює 1000 умовних грошових одиниць (у.г.о.), експорт - 400 у.г.о., імпорт - 500 у.г.о., то її зовнішньоторговельна квота дорівнює:

- A) 40%;
- B) 45%;
- C) 50% ;
- D) 90%.

57. Найбільш експортоорієнтованим видом діяльності в Україні є:

- A) виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів;
- B) виробництво хімічних речовин та хімічної продукції;
- C) металургійне виробництво та виробництво металевих виробів;
- D) виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення.

58. Державна політика, що виходить із необхідності захисту вітчизняного товаровиробника, носить назву:

- A) монетаризм;
- B) протекціонізм;
- C) фрітрейдерство;
- D) демпінг.

59. Сучасна політика захисту вітчизняного товаровиробника засновується на:

- A) тарифних методах;
- B) антидемпінговій політиці;
- C) фінансових методах (податкових пільгах, субсидіях та дотаціях експортерам);
- D) квотуванні, ліцензуванні та сертифікації продукції.

60. За гнучкого валютного курсу гривні до долара США дефіцит платіжного балансу країни призведе до:

- A) збільшення імпорту іноземних товарів та послаблення гривні;
- B) збільшення експорту українських товарів та послаблення гривні;
- C) зменшення імпорту іноземних товарів та посилення гривні;
- D) зменшення експорту українських товарів та посилення гривні.

7 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ (КОНТРОЛЬНОЇ) РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ» СТУДЕНТАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

7.1 Мета і завдання індивідуальної (контрольної) роботи

Індивідуальна (контрольна) робота (далі - КР) з дисципліни « Національні економічні системи» є невід'ємною складовою частиною усього учбового процесу і являє собою важливу форму самостійної роботи студентів заочної форми навчання з її вивчення.

Виконання індивідуальної (контрольної) роботи спрямоване, з одного боку, на більш глибоке вивчення економічних проблем, з іншого боку, на розвиток у магістрантів дослідницько-аналітичних навичок та економічного мислення.

КР відображає рівень теоретичних знань студента, отриманих в ході вивчення даної дисципліни, та здатність застосовувати їх в реальному житті.

Порядок виконання КР наступний:

1. Вибір теми, складання і затвердження плану.
2. Вивчення наукової літератури, статистичного матеріалу.
3. Написання КР.
4. Оформлення КР.
5. захист.

7.2 Вибір теми, складання і затвердження плану

Тематика КР (див. розділ 5, С.38-39) розробляється викладачем, який читає лекційний курс, і надається студентам. Тема КР вільно обирається магістрантом відповідно до його особистих інтересів.

Визначившись з темою КР, студент приступає до підбору і вивчення літератури. Значну допомогу в цьому йому може надати перелік літератури (підручників, навчальних посібників, монографій, наукових статей і т.п.), поданий викладачем у ході читання лекцій, а також тематичний каталог учбово-методичного кабінету кафедри міжнародної економіки, політичної економії та управління НМетАУ (ауд. 201, з 13.00 до 16.30).

У процесі вивчення основної і додаткової літератури студент розробляє план КР, який складається з вступу, трьох-чотирьох ключових питань, висновку, списку літератури, що використовується. У разі виникнення проблем із підготовкою плану, слід порадитися із керівником роботи чи викладачем – лектором у часи їх консультаційних годин.

7.3. Зміст та структура індивідуально (контрольної) роботи

Обсяг КР в варіанті комп'ютерному роздруку (шрифт Times New Roman, 14; між строковий інтервал – 1,5; верхнє, нижнє та лїве поля – 2 см; праве поле – 3 см. для зауважень рецензента; абзацний відступ 1,25-1,27 см.; форматування тексту за шириною) повинен складати в середньому 12-15 сторінок.

Робота починається з вступу, обсяг якого не повинен перевищувати 1-2 сторінки. У вступі розкривається актуальність вибраної теми, міра її теоретичної розробки, вказуються основні дискусійні питання, формулюється мета написання роботи і дається пояснення загальної логіки викладу матеріалу.

Далі викладається основна частина, в якій розкривається зміст теми.

Виклад кожного розділу доцільно починати з постановки питання, із з'ясування змісту економічних явищ, що аналізуються і реальних процесів. Потім треба перейти до характеристики властивих даним процесам меж і особливостей, показати різноманіття форм вияву і відобразити їх розвиток. Кожне положення роботи не повинно бути просто декларовано. Його потрібно підкріпити аргументованими роз'ясненнями і науково обґрунтованими доказами.

Після розгляду теоретичних моментів доцільно висвітлити актуальність відповідної проблеми для національної економіки України, охарактеризувати вдалий світовий досвід щодо варіантів її вирішення. Наприкінці доречно навести особисті пропозиції, зокрема щодо можливостей адаптації світового досвіду до специфічних умов української економіки.

У тексті контрольної роботи обов'язково повинні використовуватися основні елементи економічного аналізу: графічне або математичне моделювання, зведені таблиці та діаграми.

На закінчення автор повинен чітко сформулювати основні теоретичні висновки і практичні рекомендації, що органічно витікають з кожного питання його роботи. За обсягом висновки не повинні перевищувати 2 сторінки.

Консультуючись з викладачем в процесі написання роботи, студент може отримати відповіді на всі питання, що його цікавлять.

Готову КР студент повинен здати до учбово-методичного кабінету кафедри міжнародної економіки, політичної економії та управління (ауд. 201, з 13.00 до 16.30) не пізніше ніж за 14 календарних днів до підсумкового екзаменаційного контролю знань.

Викладач перевіряє роботу в 14 денний строк з дня здачі роботи до кабінету.

7.4 Оформлення контрольної роботи

КР виконується виключно українською мовою.

Перша сторінка роботи – титульний аркуш (див. додаток А). На другій сторінці наводиться план роботи з вказівкою номерів сторінок, які відповідають питанням і підпитанням роботи (див. додаток Б).

Обов'язковою умовою є наявність полів для зауважень рецензента і нумерація сторінок. Нумери сторінок необхідно розміщувати в правому верхньому куту. На перших трьох сторінках номери не проставляються.

У список літературних джерел, що розташований наприкінці контрольної роботи, включається лише література, яка безпосередньо використана при написанні роботи (вона цитувалася, на неї посилалися або вона послужила відправною точкою для авторського погляду на об'єкт дослідження).

Зразок бібліографічного оформлення літературних джерел наведений в додатку В.

Всі цитати, що наводяться в роботі, беруться в лапки. При пропуску слів ставлять крапки. При цьому необхідно стежити, щоб таке скорочення не відбилося на значенні цитат. Необхідні пояснення можуть вміщуватися в самому тексті в дужках або у виносках і обов'язково обумовлені, щоб читач бачив, що обмовка належить автору, а не джерелу, що цитується.

Усі цитати і статистичні дані повинні мати посилання на джерела.

Посилання оформлюються у вигляді [№, С.Х], де № - номер літературного джерела в списку літератури, що використовується, Х - номер сторінки, з якої взята цитата (див. додаток В1).

Таблиці, що наводяться в тексті, графіки, діаграми, математичні моделі повинні бути правильно оформлені.

Таблиці нумеруються арабськими цифрами в межах розділу (питання). У правому верхньому куту таблиці над заголовком вміщується курсивом напис "Таблиця" з вказівкою номера таблиці. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, розділеного крапкою. На наступній строчці центровано напівжирним шрифтом надається назва таблиці. Наприкінці назви крапка не ставиться (див. додаток Д).

Рисунки (графіки, схеми, різні діаграми) також нумеруються в межах розділу. Нумерації складаються з слів "Рисунок" (графік, діаграма), номер

розділу, крапка, номер малюнка в розділі. Номер та назву рисунку центровано вміщують під ілюстрацією (див. додаток 4). Наприкінці назви ставиться крапка.

При першому посиланні на рисунок (таблицю) вказується його (її) повний номер, при повторному посиланні додають “див.», наприклад “див. рис. 2.1”. Якщо в роботі одна таблиця (рисунок), її (його) не нумерують і слова “Таблиця” (“Рис.”) не пишуть.

Порушення вимог до оформлення контрольної роботи призводить до необхідності її переробки.

У разі виникнення обґрунтованої підозри в академічній недоброчесності автора, зокрема відсутності чи некоректності посилань на використані літературні джерела, електронний варіант виконаної їм контрольної роботи може бути перевірений на плагіат.

7.5 Захист контрольної роботи

Керівник роботи перевіряє контрольну роботу та виставляє попередню оцінку. Якщо оцінка позитивна, робота допускається до захисту. На роботі зазначається «До захисту», ставиться дата та підпис викладача.

При підготовці до захисту студенту потрібно уважно ознайомитися з критичними зауваженнями рецензента, додатково вивчити питання, що викликали ці зауваження.

Захист КР складається з доповіді студента (5 - 7 хвилин) за результатами виконаної роботи та у відповідях на питання, які поставлені в рецензії керівником або виникли під час захисту.

Оцінювання контрольної роботи здійснюється викладачем, на роботі ставиться надпис «Захищено», дата та підпис викладача.

Лише захищена контрольна робота виступає допуском студента до складання екзамену з дисципліни «Національні економічні системи».

8 ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Антиінфляційна політика – комплекс заходів державного регулювання економіки, що спрямовані на боротьбу з інфляцією й її наслідками. Її основна мета - зробити інфляційні процеси керованими і їхній темп - достатньо помірним (до 10% на рік).

Антициклічна політика – політика держави, спрямована на зменшення амплітуди циклічних коливань та зменшення соціально-економічних наслідків кризових явищ. На фазі кризи та депресії має бути реалізований її *стимулюючий* варіант, а при наближенні до піку - *стримуючий*.

Безробітні – особи, що не мають роботи, але її шукають. До безробітних відносять всіх людей у віці, встановленого для виміру економічно активного населення, що протягом звітного періоду: а) були без роботи; б) були зараз готові приступити до роботи; в) шукали роботу.

Безробіття – 1) соціально-економічне явище, при якому частина працездатного населення не може знайти роботу і стає відносно надлишковим населенням; 2) стан ринку праці, за якого пропозиція робочої сили перевищує попит на неї.

Бідність – соціально-економічний стан, що характеризується відсутністю необхідних матеріальних засобів для того, щоб провадити «нормальне» (відповідно до норм прийнятих суспільством) життя.

Бюджетне регулювання – особлива форма державного регулювання, що передбачає досягнення цілей національної економіки шляхом змін, внесених у розміри й умови оподаткування, а також в обсяги, структуру і порядок здійснення бюджетних видатків.

Валовий випуск продукції – вартість товарів і послуг, що є результатом виробничої діяльності одиниць – резидентів у звітному періоді.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – загальна ринкова вартість кінцевої продукції, яку вироблено протягом року у територіальних межах країни.

Валовий(капітальний) зовнішній борг країни – загальний обсяг заборгованості за всіма існуючими зобов'язаннями, що мають бути сплачені боржником у вигляді основної суми та/або відсотків у будь-який час у майбутньому, і які є зобов'язаннями резидентів цієї економіки перед нерезидентами. Вимірюється в доларах США.

Валюта – грошові знаки держав, що застосовуються в розрахунках.

Валютне котирування – визначення валютного курсу.

Валютний курс – ціна національної грошової одиниці, виражена в грошовій одиниці іншої держави.

Виробничо-технологічний потенціал національної економіки – сукупність основних засобів виробництва та існуючих технологічних способів (технологій) їх використання у економічній діяльності.

Грошово-кредитна (монетарна) політика – система державних заходів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, спрямованих на досягнення оптимальної рівноваги ринку грошей заради забезпечення стабільності грошового обігу та підтримки економічного зростання. Провідний суб'єкт – Національний банк України.

Девальвація – зниження курсу національної валюти щодо золота, срібла, певної іноземної валюти. У сучасних умовах термін застосовується для ситуацій значного зниження курсу національної валюти відносно «твердих» валют (долара США, євро, SDR, фунта стерлінгів).

Демпінг – експорт товарів за цінами, нижчими від собівартості, чи принаймні, за нижчою ціною, ніж на внутрішньому ринку.

Держава – 1) визнаний міжнародною спільною геополітичний суб'єкт, який характеризується територіальною відокремленістю та цілісністю, суверенітетом, незалежністю та самостійністю в зовнішніх і внутрішніх справах; 2) інституційна форма організації політичної спільноти, представлена системою спеціальних інститутів, органів і правил, що упорядковує політичне й економічне життя суспільства та забезпечує реалізацію суспільних (національних) інтересів.

Державна цільова програма – комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням.

Державне замовлення – це засіб прямого державного регулювання господарських зв'язків між державою-замовником і підприємством-виконавцем для вирішення стратегічних завдань. Державне замовлення полягає у формуванні на контрактній основі складу та обсягів продукції, необхідної для державних (суспільних) потреб, і розміщення державних контрактів на її поставку

(закупівлю) серед підприємств усіх форм власності.

Державне регулювання економіки – система державних заходів, запроваджених та реалізованих органами влади з метою підтримки динамічної рівноваги національної економіки та досягнення стратегічних цілей розвитку.

Державні видатки - грошові угоди між суспільним (в особі держави та місцевих органів влади) та приватним секторами економіки, метою яких є задоволення суспільних потреб.

Державний бюджет – найкрупніший централізований грошовий фонд, який знаходиться у розпорядженні центральної влади.

Дефолт – невиконання умов кредитного договору або інших умов, пов'язаних з борговими зобов'язаннями чи цінними паперами. Дефолт характеризує неспроможність юридичної особи (корпоративний) або держави (суверенний) повністю або частково виконати свої боргові зобов'язання.

Децильний коефіцієнт фондів – співвідношення сукупних доходів 10% найбагатшого населення до доходів 10% найбіднішого населення.

Добровільне обмеження експорту – кількісне обмеження експорту, що ґрунтується на зобов'язанні одного з торгових партнерів обмежити (або не розширювати) обсяг експорту, прийняте в рамках міжурядової угоди про встановлення квот на експорт товару.

Домашні господарства (домогосподарства) - сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Домогосподарство може складатися з однієї особи.

Економічні райони – 1) об'єкти державного управління і регіональної політики; 2) територіальні природно-господарські цілісності, що мають історичну, природну, соціальну, економічну специфіку, а також властиві специфічні потенціал і умови розвитку.

Економічний потенціал країни - сукупна здатність економіки країни, її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, випускати продукцію, товари, послуги, задовольняти суспільні потреби, забезпечувати розвиток виробництва і споживання.

Економічний суверенітет – повна незалежність держави від інших держав у її внутрішніх справах і зовнішніх відносинах; власність народу на своє національне багатство, на основі якої уповноважені ним органи влади самостійно

здійснюють регулювання економіки та зовнішньоекономічної діяльності в інтересах всього населення.

Економічний цикл – певна послідовність альтернативних фаз (криза, депресія, піднесення й процвітання), що з певною періодичністю повторюються в розвитку економічної системи. На рівні національної економіки найбільш яскраво проявляються середньострокові цикли (8-12 років), матеріальною основою яких є динаміка засобів виробництва та періодичне оновлення основних засобів.

Експорт – митний режим, відповідно до якого товари вивозяться за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язання про їх повернення на цю територію та без встановлення умов їх використання за межами митної території України.

Емісія – випуск в обіг нових грошових знаків та (або) цінних паперів.

Енергомісткість ВВП – витрати первинних паливно-енергетичних ресурсів у натуральному виразі (тоннах умовного палива) на одиницю ВВП.

Ефективність – співвідношення між результатом (у грошовому виразі) певної діяльності та витратами, пов'язаними із отриманням цього результату.

Європейський Союз (ЄС, англ. European Union, EU) – економічний та політичний союз 28 незалежних держав-членів, що розташовані у Європі.

Зайняті – люди, що виконують оплачувані види робіт. До них належать ті, хто має повну та неповну зайнятість, має робоче місце, але не працює через хворобу, страйки, погодні умови або відпустку.

Зайнятість – це сукупність економічних, правових, соціальних, національних та інших відносин, пов'язаних із забезпеченням працездатного населення робочими місцями та його участю в суспільно корисній діяльності, що приносить доход.

Зовнішньоекономічна діяльність – діяльність господарчих суб'єктів країни та відповідних іноземних суб'єктів, заснована на взаємовигідних відносинах між ними.

Імпорт – митний режим, відповідно до якого товари ввозяться на митну територію України для вільного обігу без обмеження строку їх перебування на цій території та можуть використовуватися без будь-яких митних обмежень.

Індекс людського розвитку – інтегральний показник, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття, як основних характеристик людського потенціалу

досліджуваної території.

Індекс споживчих цін – показник, який характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання. Відображає зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді порівняно з базисним.

Індекс цін або дефлятор ВВП – вимірник співвідношень між сукупною ціною визначеного набору товарів і послуг, названого ринковим кошиком для даного тимчасового періоду і сукупної ціни ідентичної або подібної групи товарів і послуг у базовому періоді.

Інноваційний потенціал – комплексна характеристика здатності економічної системи забезпечувати власний розвиток та ефективно функціонувати за рахунок інновацій.

Інституційне середовище – сукупність основоположних політичних, соціальних, юридичних і економічних норм і правил, що визначають рамкові умови функціонування й розвитку економічних суб'єктів.

Інституційні сектори – об'єднання економічних одиниць з подібними економічними інтересами, цілями поведінки, функціями, джерелами фінансування, напрямками та способами здійснення видатків.

Інституціональний механізм – частина господарського механізму, що забезпечує відтворення адекватних зовнішньому середовищу норм та правил поведінки, упорядковує та створює організаційно-нормативні умови стабільної господарської діяльності економічних суб'єктів.

Інфляція – тривале зростання загального рівня цін, що відображає зниження купівельної спроможності грошової одиниці.

Квінтільний коефіцієнт фондів – співвідношення сумарних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення, ранжованого за показником середньодушових еквівалентних доходів.

Квота – доля участі у виробництві, збуті, експорті, імпорті товару.

Коефіцієнт ринкової концентрації (CR) – сума виражених у відсотках часток на товарному ринку певного числа (п) найбільших господарюючих суб'єктів, що діють на даному ринку.

Конвертованість валюти – здатність резидентів та нерезидентів вільно без обмежень обмінювати національну валюту на іноземну і використовувати іноземну валюту в угодах з реальними і фінансовими активами.

Крива Лаффера - крива, що відображає зв'язок між податковими ставками і податковими доходами державного бюджету.

Крива Лоренца - крива, що відображає фактичний стан розподілу доходів за п'ятьма 20%-ми групами населення та його відхилення від стану абсолютної рівності.

Криза зовнішньої заборгованості – ситуація, в якій країна, спираючись на власні ресурси та економічний потенціал, виявляється неспроможною своєчасно та повному обсязі виконувати свої міжнародні боргові зобов'язання.

Ліцензія – дозвіл, що видається державними органами окремим особам або організаціям на використання продукції, технології або здійснення певних операцій і видів діяльності.

Металургія – наука, техніка і галузь промисловості, які пов'язані з одержанням металів з руд або металовмісних речовин з наданням їм необхідних властивостей. У прикладному плані — сукупність зв'язаних між собою галузей і стадій виробничого процесу від видобутку сировини до випуску готової продукції — чорних і кольорових металів та їх сплавів.

Міжнародна економічна інтеграція – це взаємопереплетіння національних процесів відтворення, засноване на поділі праці між національними господарствами, встановлення між ними стійких зв'язків і взаємодій в різних формах.

Мінеральні ресурси – корисні копалини, що знаходяться в надрах Землі як на континентальній її частині, так і на дні Світового океану.

Митний кордон держави – кордон території, на яку поширюється єдине митне законодавство; це межа, що відокремлює митну територію від навколишніх територій і акваторій морів. Він збігається з державним кордоном України, за винятком меж території спеціальних митних зон.

Мито – податок на товари й інші предмети, що переміщуються через митний кордон держави. Залежно від *способу стягнення* митні буває: *адвалерним*, що встановлюється у відсотках до митної вартості товару, та *специфічним*, що нараховується у визначеному розмірі до одиниці товару.

Митні збори – платежі за митне оформлення товарів.

Національний банк України (НБУ) – центральний банк України, емісійний центр, проводить єдину державну політику в сфері грошового обігу, кредиту, зміцнення національної грошової одиниці – гривні, регулює та наглядає за діяльністю комерційних банків в Україні.

Облікова ставка – ставка, за якою НБУ кредитує комерційні банки-резиденти і визначає мінімальну ціну кредитних грошей в національній економіці.

Обслуговування державного боргу – комплекс заходів держави щодо погашення позик, виплати процентів за ними, уточнення і зміни умов погашення випущених позик.

Операції на відкритому ринку – це купівля-продаж державних цінних паперів (облігацій та казначейських зобов'язань).

Науково-технічний потенціал – потенціал, який є у розпорядженні країни у галузі науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських розробок (НДДКР). Він об'єднує досягнення фундаментальної та прикладної науки, нові технології, дослідно-експериментальну базу, а також науково-технічні та конструкторські кадри високої кваліфікації.

Національна інноваційна система (НІС) – сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу у межах конкретної держави-нації.

Національне багатство – сукупна величина активів, що є власністю національних економічних суб'єктів. Його складниками є економічні об'єкти, ознакою яких є можливість отримання їх власниками економічної вигоди.

Номінальний ВВП – обсяг ВВП у поточних (фактичних) цінах.

Норма обов'язкових резервів – частка депозитів, що підлягає обов'язковому резервуванню згідно з нормативами, встановленими НБУ. При її зменшенні можливості комерційних банків кредитувати економіку збільшуються, пропозиція грошей зростає, ставка відсотка знижується, кредитні гроші стають більш доступними, що призводить до активізації інвестиційної діяльності та прискорення економічного зростання.

Норми та нормативи – абсолютні та відносні величини, що застосовуються для регулювання економічних відносин у суспільстві і виражають загальні вимоги до витрат і результатів виробництва, їх обміну, розподілу і споживання.

Платіжний баланс – співвідношення між сумою грошових надходжень, отриманих країною з-за кордону, та сумою здійснених нею платежів за кордон протягом року. Він є вартісним вираженням масштабів, структури та характеру

зовнішньоекономічних операцій країни та її участі у світовому господарстві.

Підприємницька діяльність – самостійна ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності. П. є юридичною особою, діє на підставі статуту, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом, право на фірмову відзнаку.

Податки – платежі з доходів (майна) та / або витрат юридичних та фізичних осіб, що здійснюються до бюджетів різних рівнів на принципах обов'язковості, терміновості та примусовості та безвідплатності.

Поточний державний борг – сума державної заборгованості, що підлягає погашенню в поточному році і належних до сплати в цей період процентів з усіх випущених на даний момент позик.

Природні ресурси – всі ті елементи, властивості або результати функціонування природних систем, які використовуються або можуть бути використані в майбутньому для одержання сировини, палива, енергії, продовольства тощо. Найбільшою компонентою природних ресурсів України є земельні ресурси.

Прогноз – імовірне, аргументоване судження про можливий стан об'єкта (процесу) у майбутньому або щодо альтернативних шляхів та строків досягнення певних результатів.

Програмування – метод прийняття рішень щодо розв'язання конкретної задачі чи проблеми на основі узагальненні вихідних даних. Воно передбачає визначення та наукове обґрунтування цілей, шляхів і засобів їх досягнення за допомогою порівняльної оцінки різних варіантів і вибору оптимального з них в умовах очікуваного розвитку.

Продуктивність праці – показник, що характеризує кількість продукції (в одиницях ВВП), виробленої одним зайнятим в економічній діяльності.

Прожитковий мінімум – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих

товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

Протекціонізм – економічна політика держави, спрямована на захист вітчизняного товаровиробника, підтримку експорту та обмеження імпорту.

Просторовий рух населення або міграція – рух через кордони тих чи інших територій з метою постійного або тимчасового перебування на новому місці.

Реальний ВВП – обсяг ВВП в цінах періоду, який прийнятий за базу порівняння.

Резиденти України – а) юридичні особи та їх відокремлені особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням як на її території, так і за її межами; б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет; в) фізичні особи, які мають місце проживання в Україні. У разі якщо фізична особа має місце постійного проживання також в іноземній державі, вона вважається резидентом, якщо має більш тісні особисті чи економічні зв'язки (центр життєвих інтересів) в Україні. У разі якщо державу, в якій фізична особа має центр життєвих інтересів, не можна визначити, вона вважається резидентом, якщо перебуває в Україні не менше 183 днів (включаючи день приїзду та від'їзду) протягом періоду або періодів податкового року.

Сальдо зовнішньої торгівлі – різниця між вартістю експорту і імпорту.

Система національних рахунків (СНР) – заснована на балансовому методі система взаємопов'язаних потоків статистичної інформації та економічних показників, що відображає найзагальніші й найважливіші аспекти економічного розвитку держави, зокрема формування національного багатства.

Система оподаткування – сукупність податків, зборів й інших обов'язкових платежів та методів і принципів їх формування та мобілізації.

Соціальна допомога – система соціальних заходів у вигляді сприяння, фінансової підтримки і послуг, що тимчасово чи періодично надаються окремим особам чи групам населення соціальною службою для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їхнього соціального статусу і повноцінної життєдіяльності, адаптації в суспільстві.

Соціальна політика – специфічна форма державної політики, спрямована на забезпечення добробуту й усебічного розвитку її громадян і суспільства загалом, захист стратегічних національних інтересів у соціальній сфері.

Соціальне забезпечення та обслуговування – діяльність соціальних служб з надання соціально-побутових, соціально-медичних, психолого-педагогічних, соціально-правових послуг і матеріальної допомоги, проведення соціальної адаптації та реабілітації громадян, які перебувають у важкій життєвій ситуації (хвороби, інвалідність, старість, смерть близьких, тощо).

Соціальне страхування – основа державної системи соціального захисту населення, що уможлиблює матеріальне забезпечення і підтримку непрацездатних громадян за рахунок страхових фондів, сформованих працездатними членами суспільства.

Соціальний рух населення (соціальна мобільність) – сукупність змін соціальних ознак людей, перехід з однієї соціальної групи до іншої.

Структурні зрушення – сукупність кількісних та якісних змін, що відбуваються в міжелементних пропорціях та взаємозв'язках економічної системи, та обумовлюють її перехід у якісно новий стан.

Тарифна ескалація – підвищення рівня митного обкладання товарів у міру зростання ступеня їх обробки.

Трудовий потенціал національної економіки – трудові ресурси країни, включаючи стан їх фізичного здоров'я, професійно-кваліфікаційний та освітньо – інтелектуальний рівень та підприємницькі здібності. Кількісно оцінюється на основі економічно активного населення.

Фондовіддача – показник використання основних виробничих засобів.

Фондоозброєність – показник оснащеності працівників основними виробничими засобами.

Фрітрейдерство (вільна торгівля) – зовнішньоекономічна політика, за якої держава не втручається у торговельні відносини з іншими країнами; відсутність штучних (створених урядом) бар'єрів на шляху торгівлі між окремими фірмами різних країн.

Рекомендована література

Основна література

1. Національна економіка: Навчальний посібник / За ред. О.О. Завгородньої – Дніпро: НМетАУ. – 2016. - 148 с.
2. Глуха Г.Я. Національна економіка: фактори зростання: монографія / Г.Я. Глуха. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2014. – 312 с.
3. Державне регулювання економіки. Конспект лекцій в 2-х част. / Укладачі: Завгородня О.О., Лебедева В.К., Летуча О.В. – Дніпро: НМетАУ, 2016.
4. Економічна теорія. Національна економіка: підручник / за ред. В.М. Тарасевича. – К.: Знання, 2012. – 270 с.
5. Економічна теорія. Макроекономіка: підручник / за ред. В. М. Тарасевича. – К.: Знання, 2012. – 206 с.
6. Нариси теорії національної економіки. Монографія / За ред. В.М. Тарасевича. – Дніпропетровськ: Січ, 2015. – 322 с.

Додаткова (допоміжна) література

1. Бодров В.Г. Державне регулювання економіки та економічна політика: навчальний посібник /В.Г. Бодров, О.М. Сафонова, Н.І. Балдич.- Київ: Академвидав, 2010. – 516 с.
2. Гражевська Н.І. Економічні системи епохи глобальних змін / Н.І. Гражевська. - К.: Знання, - 2008. – 431 с.
3. Інноваційно-інформаційна економіка: зміст, динаміка, регулювання: монографія / Тарасевич В.М., Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Лебедева В.К. та ін.; за ред. В.М. Тарасевича. – Дніпро: ПМП «Економіка», 2018. – 352 с.
4. Козак Ю. Г. Міжнародна макроекономіка: навчальний посібник. Видання 3-тє, перероблене та доповнене / Ю. Г. Козак, Ю. М. Пахомов, Н. С. Логвінова [та інш.]. - К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 364 с.
5. Пухтаєвич Г.О. Аналіз національної економіки: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2005.- 198 с.
6. Система економічної безпеки держави / Під заг. ред. д.е.н. проф. Сухорукова А.І.]/ Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України. – К.: ВД «Стилос», 2010. – 685 с.
7. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / В.М. Геєць, Л.В. Шинкарук, Т. І Артьомова та ін.; За ред. д-ра екон. наук. Л.В. Шинкарук. – К.: НАН України; Ін-т екон. та прогнозув.– 2011.- 696 с.

8. Reinert E. How Rich Countries Got Rich . . . and Why Poor Countries Stay Poor / E. Reinert. - PublicAffairs, 2008. - 400 p.

9. Періодичні видання «Економіка України», «Фінанси України», «Бюлетень Національного банку України», "Проблеми економіки та політичної економії" тощо.

Інтернет-джерела

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua

2. Офіційний веб-портал Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua

3. IMF Data Mapper [E-resource]. – Available at: <https://www.imf.org/external/datamapper>

4. Global Competitiveness Report [E-resource]. – Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

5. EPI. Environment Performance Index [E-resource]. – Available at: <https://epi.envirocenter.yale.edu/downloads/epi2018policymakerssummaryv01.pdf>

6. KOF Index of Globalization [E-resource]. – Available at: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>

7. The World Factbook [E-resource]. – Available at: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

8. The Worldwide Governance Indicators (WGI) project [E-resource]. – Available at: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>

9. UNCTADSTAT. REVEALED COMPARATIVE ADVANTAGE [E-resource]. – Available at: <https://unctadstat.unctad.org/EN/RcaRadar.html>

10. World Bank Open Data [E-resource]. – Available at: <https://data.worldbank.org/>

11. World Economic Forum. – Available at: <https://www.weforum.org>

12. World Steel Association [E-resource]. – Available at: <https://www.worldsteel.org/>

ЗМІСТ

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ»	3
2. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ».....	12
3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ».....	24
4. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО (ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО) КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.....	36
5. РЕКОМЕНДОВАНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ (контрольних робіт для студентів заочної форми навчання).....	38
6. ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ	40
7. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ (КОНТРОЛЬНОЇ) РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ» СТУДЕНТАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	50
8. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	54
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	64
ДОДАТКИ	68

ДОДАТКИ

Додаток А

Бланк титульної сторінки

**Міністерство освіти і науки України
Національна металургійна академія України**

КОНТРОЛЬНА РОБОТА № _____

з дисципліни “НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ”

студенту (ки) _____ курсу заочного факультету

групи _____ шифр _____

Прізвище, ім'я та по-батькові _____

Домашня адреса _____

Робота представлена в академію “ _____ ” _____ 20__ р.

Результат співбесіди _____ “ _____ ” _____ 20__ р.

Зразок оформлення плану контрольної роботи

План контрольної роботи за темою №21
”Грошово-кредитне регулювання та його роль в реалізації національної стратегії сталого соціально-економічного розвитку ”

	стор.
ВСТУП.....	3
1. Механізм грошово-кредитного регулювання національної економіки	5
2. Стратегічні задачі грошово-кредитної політики та засоби їх вирішення	9
3. Специфіка грошово-кредитного регулювання в Україні та напрями підвищення його ефективності	13
ВИСНОВКИ	17
ЛІТЕРАТУРА	19
ДОДАТКИ	20

Зразок оформлення списку літератури, що використовується**ЛІТЕРАТУРА**

1. Бодров В.Г. Державне регулювання економіки та економічна політика: навчальний посібник /В.Г. Бодров, О.М. Сафонова, Н.І. Балдич.- Київ: Академвидав, 2010. – 516 с.
2. Дементьев В.В. Чому Україна не інноваційна держава: інституційний аналіз /В.В. Дементьев, В.П. Вишневський// Економічна теорія. – 2011. – №3. – С. 5-21.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// ukrstat.gov.ua](http://ukrstat.gov.ua) – 18.06.2018. – Загол. з екрана.
4. Нариси теорії національної економіки. Монографія [Текст] / За ред. В.М. Тарасевича. – Дніпропетровськ: Січ, 2015. – 322 с.
5. Шинкарук Л.В. Макроекономічні передумови та перебіг економічної кризи в Україні / Л.В. Шинкарук // Економічна теорія. – 2010. – №2. – С.61-77.
6. The Global Innovation Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org>. – 15.10.2017. – Загол. з екрана.

Зразок оформлення посилань

"Якщо різні люди в різному контексті розуміють під інноваціями цілком різні речі і явища, – слушно зауважує О. Кулагін, – то як можна говорити на загальнодержавному рівні про інноваційний прорив та інноваційну політику. Не зрозуміло, що треба заохочувати, як впливати на це незрозуміле також не відомо..." [8, С. 16].

Окрема група науковців розглядає інновації через призму цільової орієнтації і вбачає в них, насамперед, *інструмент досягнення певної мети чи розв'язання конкретної проблеми*. Відповідно визначення будуються конструкція "причина → наслідок" чи "інструмент (засіб) → ціль", як от: "інновації → керований розвиток, цілеспрямовані зміни" [3]; "інновації → глобальна технологічна рента" [4]; "інновації → розвинуті конкурентні переваги, конкурентоспроможність" [5], "інновації → лідерство компанії на національному та світовому ринках" [6] тощо.

Зразки оформлення таблиць та рисунків

Таблиця 1 - Субіндекси інтегрального показника національної економічної безпеки та їх вагові коефіцієнти

Субіндекси та їх зміст	Значення вагового коефіцієнту
Виробнича безпека - стан виробничої сфери країни, за якого забезпечується максимально ефективне використання наявних виробничих потужностей у країні, їх модернізація та розширене відтворення, зростання рівня інноваційності виробництва та підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки.	0.1218
Демографічна безпека – стан захищеності держави, суспільства та ринку праці від демографічних загроз, за якого забезпечується розвиток України з урахуванням сукупності збалансованих демографічних інтересів держави, суспільства й особистості відповідно до конституційних прав громадян України.	0.0913
Енергетична безпека - стан економіки, що сприяє ефективному використанню енергетичних ресурсів країни, наявності на енергетичному ринку достатньої кількості виробників та постачальників енергії, а також доступності, диференційованості та екологічності енергетичних ресурсів.	0.1148
Зовнішньоекономічна безпека - стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов для розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці.	0.1095
Інвестиційно-інноваційна безпека - стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості.	0.1089
Макроекономічна безпека - стан економіки, за якого досягається збалансованість макроекономічних відтворювальних пропорцій;	0.1224
Продовольча безпека - стан виробництва продуктів харчування в країні, що здатний повною мірою забезпечити потреби кожного члена суспільства в продовольстві належної якості за умови його збалансованості та доступності для кожного члена суспільства;	0.1007
Соціальна безпека - стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни;	0.1013
Фінансова безпека - стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни.	0.1294

Джерело: Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29 жовтня 2013 року №1277 "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України".

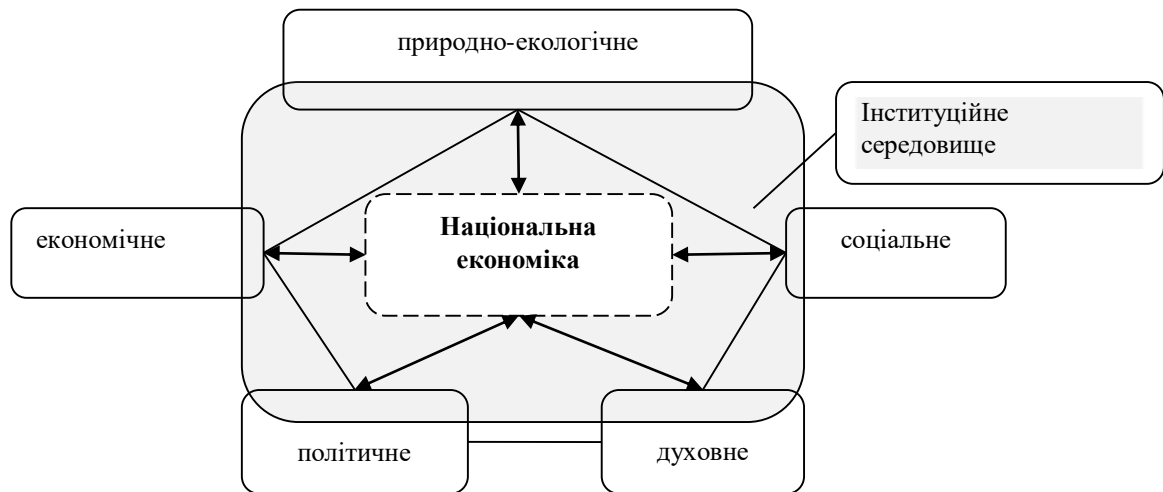
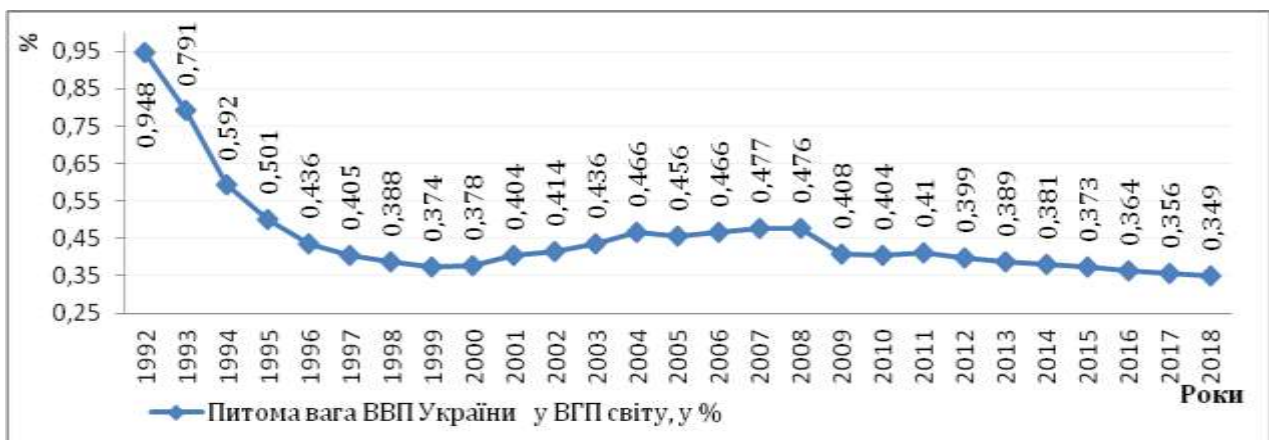

Рис.1 - Середовище національної економіки як відкритої системи [3, С.11].

* 2016 р. – попередня оцінка; 2014-2018 прогнозна оцінка експертів МВФ.

Складено за: International Monetary Fund. World Economic Outlook Database [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/>

Рис. 3.2 - Фактична та прогнозна динаміка питомої ваги ВВП України у ВВП світу, у %.

БЕЗРОБІТТЯ			
ОФЦІЙНЕ БЕЗРОБІТТЯ			ПРИХОВАНЕ БЕЗРОБІТТЯ
ПРИРОДНЕ БЕЗРОБІТТЯ		ЦИКЛІЧНЕ БЕЗРОБІТТЯ	
ФРИКЦІЙНЕ БЕЗРОБІТТЯ	СТРУКТУРНЕ БЕЗРОБІТТЯ		

Рис. 2.1 - Взаємозв'язок основних типів безробіття [розроблено автором].